

ELKARRIZKETA

Jose Azurmendi:
*Agintari moderno
egokiak herria
sozialki elebakarra
eta kohesionatua
izateko, eta kulturalki
eleanitza eta irekia
izateko antolatzen du*

EZTABAIDA

**Hezkuntza hirueleduna
eztabaidagai**

Aspaldidanik aplikatzen da eleaniztasuna zenbait euskal ikastetxetan. Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailak Hezkuntza Marko Hirueleduna abiatu izanak hautsak harrotu ditu, zenbaitek eraso larritzat jo baitu. Beste batzuentzat, aldiz, ikastetxearen egoera ebaluatzeko aukera da Jaurlaritzaren programa.

IVAPHERRI ARDURALARITZAREN
EUSKAL ERAKUNDEAErakunde autonomiarena
Organismo Autónomo del**EUSKO JAURLARITZA**
GOBIERNO VASCO**ERREPORTAJEA**

**Hirigintza, atzo,
gaur... bihar?**

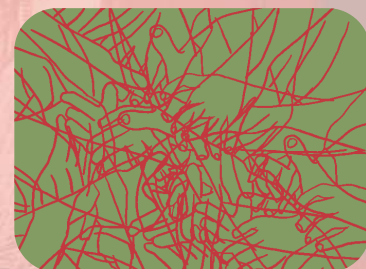
*Gogoeta lurraldea eta
hiria antolatzeak
dakarren hainbat
arazoren inguruan*

```
00001100110101101010101010
1000001101101010101010001
00011110001110000110001010
10100010011110101010101
0001010101010000110011010101
0101010101000001101101010
10100010001111000111000011
00010101010001000111101010
1010001010010100001100
110101101010101010
```

LANEAN EUSKARAZ

Zenbait gogoeta
informatikako
euskara arautzeaz

JOSE RAMON ETXEBARRIA

GIZA BALIABIDEAK

Beharrezkoa al da
aintzat hartzea?

ISABEL FERNÁNDEZ

ADMINISTRAZIOA
EUSKARAZ**Zuzendaritza:**

Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (IVAP)

Koordinatzailea:

Xabier Amatria

Diseinua, fotokonposizioa eta inprimatzea:

Itxaropena S.A.

Ilustrazioak: Concetta Probanza**Zenbaki honetako lankideak:**

Aitziber Alonso, Gorka Julio, Irene Fernández, Isabel Fernández, Iván Igartua, Izaskun Zuntzunegi, Jon Aizpurua, Jon Arizkun, Jon Simon Gartzia, Jose Ramon Etxebarria, Josu Unzueta, Karlos Linazasoro, Kaxildo Alkorta, Luis Elizondo, Luma, Maite Imaz, Miel A. Elustondo, Nerea Pikabea, Patxi Petrirena, Rakel Olea, Urtzi Barrenetxea.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ

aldizkarian argitaratutako artikuluak berridatz daitezke bai osorik, bai zatika, baina artikuluak nondik atera diren aipatu behar da beti.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ

aldizkariak ez ditu derrigor bere egiten artikulu eta kolaborazioetan agertzen diren iritziak.

ISSN: 1576-5563**Legezko Gordailua:** BI-1141-93**Egilea:** Herri Arduralaritzaren Euskal ErakundeaDonostia-San Sebastián 1,
01010 VITORIA-GASTEIZ.

Tel. 945 01 76 37

www.ivap.euskadi.net

Aurkibidea

- 2** *Marraskia*
Aitziber Alonso
- 4** *Pasadizoak*
Aitona, grand-père, abuela, grandmother, nonna ...
- 5** *Pertsonaia*
Almudena Cacho
- 6** *Mundua online*
DUDANET
Kulturklik
- 7** *Elkarrizketa*
Joxe Azurmendi
- 12** *Leihatila*
TXIMELETA, ZOZO ZURIAK, ...
Karlos Linazasoro
- 13** *Gramatika*
Erlatiboak: komuntadura batzuk eta zehar-galderaren aukera
- 15** *Eztabaida*
Hezkuntza hirueleduna eztabaidagai
- 18** *Hitzez hitz*
Zinpeko itzultzaile eta interpreteak
- [**ARIKETAK**]
- 19** *Erreportajea*
Hirigintza, atzo, gaur... bihar?
- 23** *Informazio eta komunikazioaren teknologiak*
Informazio bilaketekin jolasten
- 25** *Leihatila*
ERREKLAMAZIOA
Josu Unzueta Ajuria
- 26** *Normalizazioa*
Euskararen egoera eta azken urteetako bilakaera zenbakitan
- 28** *Lanean euskaraz*
Zenbait gogoeta informatikako euskara arautzeaz
- 30** *Giza baliabideak*
Beharrezkoa al da aintzat hartzea?
- 32** *Euskalduntzea*
Hizkuntza-azterketak 2011. Kalitatea eta erronka
- 34** *Denbora-pasak*

JOXERRA INTERÍNEZ

Behin-behineko funtzionarioa

interinez@mindless.com

Aitona, grand-père, abuela, grandmother, nonna ...

KAXILDO ALKORTA

LAGUNA

Gure *aitona*, *aitaita*, *aitajauna* edo *aitasoa* gaztelaniaz *abuelo*, frantsesez *grand-père* (ohiko hizkeran) edo *aïeul* (literaturako hizkeran), ingelesez *grandfather* eta italieraz *nonno* dira. Hala berean, gure *amona*, *amama*, *amandrea*, *amatxi* eta *amaso*, gaztelaniaz *abuela*, frantsesez *grand-mère* (ohiko hizkeran) edo *aïeule* (literaturakoan), ingelesez *grandmother*, eta *nonna* italieraz.

Bitxia: frantsesen eta ingelesen aitona eta amonak *aita* eta *ama handiak* dira.

Guk bai al dugu *aitonatxo*, *aitaitatxo*, *aitajauntxo* edo *aitasotxorik*? Frantsesek badute *grand-papa*, gaztelaniadunek *abuelito* eta ingelesek *grandpa* (etxeko hitza, zaharkitua omen) eta *granddad* (etxekoa). Badugu kanta “Abuelito bonbero/ gure kalekua/ abuelito bonbero/ potro bi t’erdikua”, baina “abuelito”rik? Zein ote da kantu horren izenburua frantsesez? *Grand-papa pompier....?*, eta ingelesez? *Firefighter granpa...?* Entzutekoak izango lirateke Beatlesen edo Rolling Stonesen ingelesezko bertsoiak, bateria, gitarra eta guzti kantatuak. Ez al zenituzkete pozik entzungo?

Amonatxo, bai, badugu. Ez ditut entzun *amatatxo*, *amandretxo*, *amatxitxo* eta *amasotxo*. Esaten ote dira? Ez dakit. Galdetu egin behar. Frantsesek *grand-maman* eta *bonne-maman* dituzte gure *amonatxo* esateko eta ingelesek *grandma* eta *granny*.

Frantsesek eta ingelesek *aitatxo* eta *amatxo handiak* dituzte gure *amonatxo* esateko. Ondarroako “hau gure mutil txiki

handia!”ren antzeko (polita da ba!). *Bonne-maman*, hitzez hitz, hitzen hurrenkera aldatuta, *amatxo on* dugu, baina gure *amatxo on* ez da *amonatxo*. Xamurra bada *bonne-maman amonatxori* deitzeko.

Amaginarreba, *aubea* edo *amaxeari* frantsesek *belle-mère* esaten diote, gaztelaniaz *suegra* eta ingelesek *mother-in-law*. Eta gure *aitaginarreba* edo *aitaxeari*, berriz, *suegro* gaztelaniadunek, *beau-père* frantsesek eta *father-in-law* ingelesek. *Suocero* italiarrek.

Aitaginarreba eta *amaginarrebaren ginarreba* horren nondik norakoa jakiten ez da erraza, ahoz ari garela ez baitugu erabiltzen hitz hori eta gaur eguneko euskarazko hiztegiek ere ez baitigute argi handirik ematen; bai, hala ere, lehenagokoek: *ginarreba* ezkontidearen aita dela diote Muxikak, Kerexetak, Azkuek eta Lhandek. Hortik *aitaginarreba* eta *amaginarreba*; baita *ginarrebagizon* eta *ginarrebaemazte* ere.

Senarraren edo emaztearen gurasoak ez dira nolana hiko gurasoak *errain* eta *subi* frantsesentzat: *beau* eta *belle* dira, *guraso ederrak!* Adibidez, Giovanni izeneko italiar baten emazte frantsesaren aita Giovaniren *aita ederra da*, eta ama Giovaniren *ama ederra*. Hala berean, Nicole baten senarraren *aita* Nicoleren *aita ederra da*, eta ama Nicoleren *ama ederra*.

Ingelesen artean, berriz, senarraren gurasoak edo emaztearen gurasoak *mother-in-law* eta *father-in-law* dira *subi-errai-*

nentzat: *legezko gurasoak*, alegia. Daisy izeneko emakume baten senarraren aita Daisyren *legezko aita da*, eta Daisyren ama Daisyren senarraren *legezko ama*. Eta Mathew-ren emaztearen aita Mathewren *legezko aita da*, Mathewren ama Mathewren emaztearen *legezko ama* den bezalaxe. *Tú conoses?*, galdetzen zigu gure Beraxak gai korapilatsuren bat azalitzen saiatu eta gero.

Frantsesez *ederrak* (*beau, belle*) dira aita-amaginarrebak, aita-amaordeak, seme-alabaordeak, koinatu-koinatak, suhi-errainak... Eta ingelesez *legezkoak* (*in law*) horiek guztiak. Ederrak eta legezkoak, hain zuzen ere kanpotik etxeratuta familiako eginak. Zeren seinale da hori? Estimazioarena?, kanpoeder izatearena?, adeitasunarena?...

Nola Elorrioko kaleko astoak eta atsoak, hala frantsesen eta ingelesaren goitik behar-rakoak, ilobak eta; txikiak frantsesena: *petit-fils, petite-fille, petits-enfants*; handiak ingelesena: *grandson, grandchild, granddaughter, grandchild*. E.a.

Usansolotar bat laguna dut, Kepa. Gerra amaitutakoan txikia zen. Aita kartzelan egona. Maisuetako batek Keparen adineko semea omen zuen eta aitari, maisuari, “papa” esaten omen zion, eta Kepari gustatu egin hitz hori. Eta behin aitari esan omen zion: “Aita, nik zuri ‘aita’ esaten deutsut eta maisuaren semeak bere aitari ‘papá’, eta niri be gustatu egiten jat ‘papá’. Zuri halan deituko deutsut?” Aitaren begirasuna gogoan omen du gaur egun ere Kepak. ■

ALMUDENA CACHO, KAZETARIA:

Zintzotasuna behar da komunikatzaile ona izateko

NEREA PIKABEA. KAZETARIA

Etenik gabeko bere hitz-jario garbia etxeko sukalderraino sartzen da astebururo Radio Euskadiko uhinen bidez. Barre algaraka batzuetan, murmurikatzen bestetan, baina oso hitzun eta atsegin beti. Izan ere, hitzaren jolasean eskarmentu handia du. Hainbat irrati eta telebista saiotako gidari izan da.

Mas que palabras saioa aireratu bezperan, Almudena Cachoren sukaldea usaindu eta dastatu dugu.

Txikitatik argi izan duzu irratirako zaletasuna ala kasualitatez iritsi zara irratira?

Orain ohartzen naiz 17 urte nituenean, umea nintzela. Beraz, orduz geroztik irratiko kazetari izan nahi nuen.

Ze dohain behar dira irratian komunikatzaile ona izateko?

Zintzotasuna, profesionaltasuna eta jarrera baikorra izan.

Komunikabide desberdinetan lan egiteko aukera izan duzu. Zer aukeratuko zenuke hedabide bakoitzetik?

Irratitik, komunikabideak eskaintzen duen askatasuna hautatuko nuke. Prentsatik, hausnartzeko ematen duen aukera eta zutabe biziaren artea, eta telebistatik, daukan "irismen" ahalmena hartuko nuke; batek ez daki irismen hori zenbaterainokoa den bertan agertzen den arte.

Irrati munduan dena asmatuta dago ala badago oraindik esperimentaziorako tarte? Nola lortzen duzu eguneroko entzulea harritzea?

Ia dena asmatuta dago. "Ia" horretan berritzen ahalegindu behar da.

Mikrofonoaren aurrean jarri aurretik dena lotuta eduki nahi izaten duzu ala nahiago duzu inprobisazioa?

Dena lotuta, bai, behar denean lasaitasunez ahaztu ahal izateko.

Entzuleak erakartzea da ia komunikabide guztien helburuetako bat. Entzulekopurua dela eta, presio handia izaten duzue?

Presioa badago, zeren neurri batean emaitzek nabarmentzen gaituzte.

Ze estrategia erabiltzen dituzu entzuleak erakartzeko?

Ni neu izan, entzuleen interesak kontuan izatearekin batera.

Zein da gakoa?

Ez dago gakorik. Ekintza-multzo bat dago, eta batzuetan ekintza horiek sintonia onean bat egiten dute entzuleekin, baina ez da erraza azaltzen.

Ze gauza interesatzen zaizkie herritarrei?

Argazkia: EITB prentsa

Lana, mailegua, aita-amak, seme-alabak, maitasuna, pasioa, terrorismoa, politika, bizitza, etab.

Azken urte hauetan, Internetek toki handia hartu du gure bizimoduan, batez ere sare sozialen erabilerak (facebook, twitter, blogak, etab.). Ohiko komunikabideak arriskuan daude?

Ohiko komunikabideak beti daude arriskuan berrikuntzak azaltzen direnean. Orain arte "berrituz" biziraun dute. Irratiak hil egin behar zuen telebistarekin, eta baliteke gaur egun ezagutzen dugun telebistak laster agur esatea...

Komunikabide horiek errealitate berri-eragokitu beharko lukete?

Uste dut guztiak bere tokia aurkitzeko formula baten bila dabiltzala, baina oraindik egoera finkatzen ari da. Aldaketak oso azkarrak dira eta egokitzapena motela.

Oker ez banago, sare sozial horien erabiltzailea zara. Zer kontatzen duzu bertan?

Erabiltzaile-ikusle-langilea naiz: nire ekintza ahalmena zabaltzeko erabiltzen ditut.

Komunikatzaile gisa ba al dago egin gabe duzun zerbait?

Milaka gauza. Lortzen ditudanean kontatuko dizut. ■

MUNDUA ONLINE

Kulturklik

LUIS ELIZONDO. luis@hegoa.info

Euskal kulturaren webgune elkarreragile hau plataforma ireki eta partekatua izateko asmoz sortu zen, eta gure kulturaren agente guztien parte hartzea ahalbidetzen du. Komunikazio eta interakzio-bide berrietara egokitutako jarduera eta baliozko edukiak merkaturatu eta zabaltzeko asmoa du nagusiki. Gune honek, elkarrizketa eta ikuspuntu irekiak oinarritzat hartuta, euskal kultura eraikitzea du helburu, eta errespetuz jokatzeko gure errespetuaren garrantziaz, sortzaileek euren lanagatik dituzten eskubideekin zein herriarren eskariekin.

Plataformak lau ardatz nagusi ditu:

- Agenda: Euskal Autonomia Erkidegoan egiten diren aurreko aurreko kultur jardueren berri ematen du.
- Albisteak: atal honek kultur-erloto informaziorik interesgarriena jasotzeko xedea du, eta hainbat hedabidetan argitaratutako zenbait artikularekin lotura zuzena eskaintzen du.
- Edukiak: sortzaileek, elkarteek eta kultur industriak egindako proposamenei eskaintzen die lekua. Kultura edukientzako plaza irekia da.
- Ezagutza: Euskadiko kultura hobeto ezagutzeko atala. Laguntzen inguruko xehetasunak,

estatistikak, biografiak, hausnarketak, direktorioak, baliozko txostenak eta gisa horretako dokumentuak jartzen ditu sortzaileen, elkarten nahiz industriako agenteen eskura.

Kulturklikeko lan-taldeak sortutako edukiak euskaraz eta gaztelaniaz daude. Eduki horiek guztiak *Creative Commons 3.0 by-nc-sa* lizentziarekin daude, eta software askea erabiltzen dute: *WordPress*. Kanpoko erabiltzaileek bidalitako testuak eta hedabideetatik hartutako edukiak, aldiz, hizkuntza bakarrean daude kasu askotan.

Edozein informazio errazago bilatzeko, atal bakoitzeko edukiak hainbat kategoriatan banatuta daude, eta kategoriak ere egin daiteke bilaketa. Hemen horietako batzuk: *Ikusizko arteak; Arte eszenikoak; Musika; Ikus-entzuzkoak; Literatura; Artxibategiak, Liburutegiak eta Mediatekak; Museoak; Artisautza; Arlo berriak, Diseinua, Bestelakoak...*

Webgune hau Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailaren ekimena da, eta herritarrek, sortzaileek eta kultur bitartekariak eskuragarri duten gune digital gisa eratuta dago. Era honetan, eta laburbilduta, Euskal Herriko kultur arloko informazioa guztion bistara jartzeko balio duen topagunea da. Helbidea:

www.kulturklik.euskadi.net

DUDANET

Hemen dituzu IVAPeko DUDANET onlineko kontsulta-zerbitzura heldu diren zalantza batzuk:

GALDERA

Nola esan behar dut TOLOSAKO kulturaren ala TOLOSAREN kulturaren? “Zuek erakunde garrantzitsua zarete Tolosako kulturaren”.

ERANTZUNA

Forma biak dira zuzenak, baina esanahi aldetik badute ñabarduraren bat. Orientabide gisa, *Nongo* kasuak eskuarki jatorria (lekua eta denbora) adierazten du, *Noren* kasuak, berriz, jabetza. *Nongo* kasuaren azpian *Non* kasua dago, eta *Noren* kasuaren azpian, ordea, *Nork* kasua. Horrela bada:

Tolosako kultura: herrian egindako kultura, edo herrian dagoen kultura.

Tolosaren kultura: herriak (herritarrek) egindako kultura, edo herriarena den kultura.

Aipatzen duzun esaldian, adiera bata zein bestea dira egokiak, gure ustez.

Informazio gehiago:

- ALBERDI, Pedro; SARASOLA Ibon. *Euskal estilo libururantz*. Bilbo: EHU, 2001 (93.-97. or.)

GALDERA

“Plan Orokor” hitza letra larriz ala xehez idatzi behar al da (udalek idazten dituzten egitasmoak)? Eta “uranio”, “paladio” eta antzekoak?

ERANTZUNA

Euskaltzaindiak letra xehe eta larriei buruzko araurik eman ez badu ere, oniritzia eman dio Alfontso Mujikak idatzitako *Letra larriak erabiltzeko irizpideak* lanari. Bertako irizpideen arabera:

Plan Orokor: biak letra larriz hasita idazten dira agiri ofizialak direlako.

Konposatu kimikoak, aldiz, letra xehez idazten dira: uranio, paladio...

Informazio gehiago:

- MUJIKA, Alfontso. *Letra larriak erabiltzeko irizpideak*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, 2008. (63. eta 76. or.)

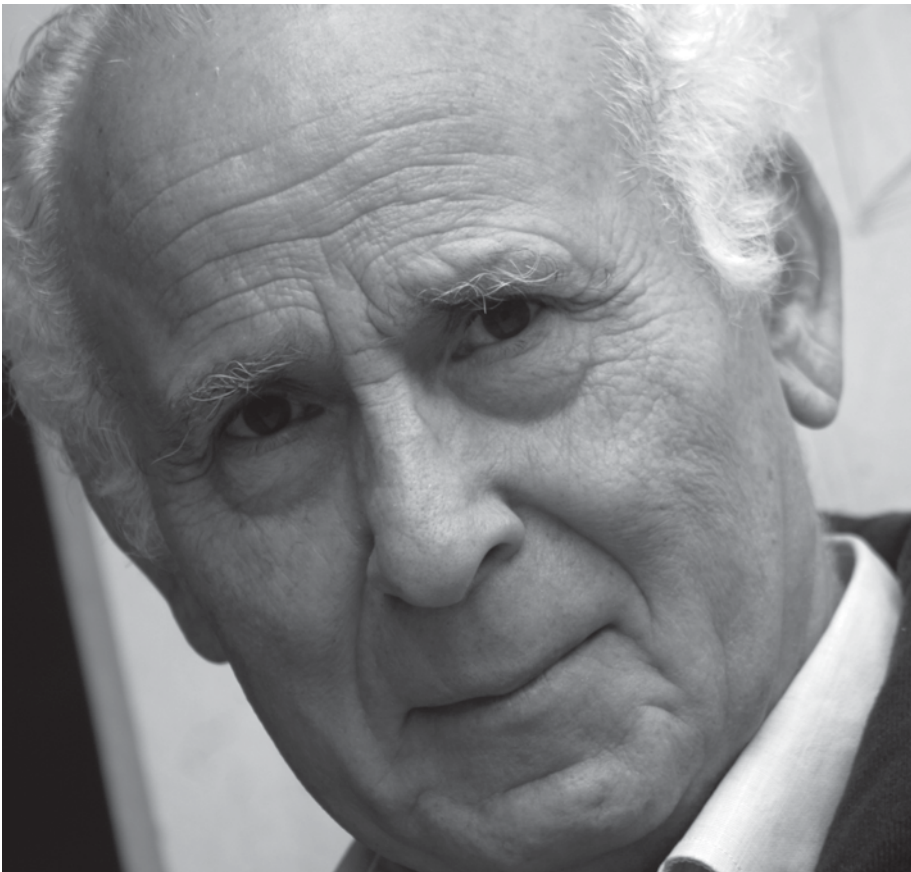
Antzeko kontsulta gehiago ikusteko, edo zeure zalantzak argitzeko:

- <http://www.ivap.euskadi.net/r61-v50001x/eu/v50aWar/comunJSP/v50acambioIdioma.do?v50aCgaIdioma=eu>

JOXE AZURMENDI:

Niretzat euskara euskaldunen komunitatea da; euskalduna komunitate horri buruz positiboki posizionatzen dena

MIEL A. ELUSTONDO
IDAZLEA ETA ARGAZKILARIA

“**F**ilosofo garrantzitsua da, zalantzarik gabe; Euskal Herrian eta Euskal Herriarentzat lehenik, baina, orobat, nazioarteak sortu dituen filosofo handien artean dago”. Horrela aurkeztu zuen Ander Iturriotz idazle eta soziologoak Joxe Azurmendi (Zegama, Gipuzkoa, 1941), *Hegats* aldizkariak gure pentsalariari eskaini zion monografikoaren atarikoan. Ale berean, Lorea Agirre kazetariak, “euskal kulturgilerik oparoena eta aberatsena” dela zioen. Honako elkarrizketan ere pentsamendutik jo du zegamarrak, askatasunaz, politikaz, hizkuntzaz eta bestez, ohi duen bezain zorrotz.

“... guk, guztiz ximple, libre izan nahi dugu. / Nahi dugu, besterik ez. / Hauxe baita gure engainu azkenekoa, / libre izan nahia justifikatu behar dugula / pentsarazi digute / lehen kanpotik eta barrutik orain”. Zuk idatzia, *Manifestu atzeratua* (1968) izeneko testu aitzinatut hartatik ari gara. Nor da “gu”, nor ari zaigu “lehen kanpotik”, “barrutik orain”?

“Gu” zeintzuk eta zenbat garen, aldatuz doa denborarekin. Kontzientzia kolektiboaren historia da. Manifestua idatzi nuenean, zehatz-mehatz zein gu-tan pentsatzen nuen ez dut gogoan. Abertzaleak, euskaltzaleak, horrelako zerbait. Poema hori irakurri zuen lehenengoa Ramon Saizarbitoria izan zen, bera Suitzian orduan, ni Alemanian. Gauean bukatu eta goizean bidali nion. Holako jendea ginen “gu”. Frankismoan mundu berri bila hasi ginen gazte multzotxoak, ETArek hasieretako ingurua. Egia esateko, orduan oraindik “gu” nahiko txikia, askatasun gose handiarekin.

Filosofiatik, eta politikatik, zer duzu “libre” izatea?

Azkeneko bi urte hauetan zerbait ikasten ari banaiz, hori da, askatasuna ez dela ideia bat, eta bai esperientzia kasik fisiko bat. Gaixoaaldiari eskerrak askatasun korporalaren deskubrimendua egiten ari naiz, botiken laguntzarekin bada ere. Galtzak jantzi ahal izatea, zapatak lotu, gorputzaren edozein mugimendu libre egin sekulako oinazeak sufritu gabe... ikaragarritzko askatasuna da eta ez gara ohartzeko. Politikan edo filosofian baino lehen askatasuna hanketan eta eskuetan hasten da. Baina *Manifestu [atzeratu]*aren garaian ere horrelako zerbait exijitzen nuen, eta hori nire obra guztia-*ren leitmotiva* izan dela esango nuke. Frankismoaren, Elizaren, euskal gizarte tradizional dogmatikoaren aurka sentitzen genuena askatasun konkretu, pertsonalaren beharra zen. Denok ez dugu

Askatasunak diferentzia suposatzen du eta konfliktoa eragiten du

askatasuna berdin sentitzen eta denok ez dugu berdin nahi. Baina bakoitzak berak nahi duenaren beharra du. Beharbada ez kantitatea, baina bai modua. Behar dela sentitzen dena nahi izaten da, eta askatasunak ez du beste justifikaziorik behar.

Nahia, aski da, beraz? Eta zer da direlako “gu” hori/horiek engoitik libre garelako/direlako dioten beste “gu” horiez?

Baina nahia ez da apeta, kapritxoak. Nahia asmo batzuk, ideal bat, gogoeta bat, dauzkagulako, bizitzaren zentzu bat hautatu dugulako dago justifikatua eta ez du beste justifikaziorik behar. Ni nire nahia edo nahiak naiz. Horrek maila erlijiosoan, moralean, politikoan berdin balio du. Munilla gotzainarentzat Elizan behar beste askatasun dago, berak nahi duen guztia, alegia. Politikan engoitik libre garelako diotenak, Munillak bezalaxe, bere nahia adierazten du. Legitimoa da, nire nahia legitimoa den bezala. Horregatik, askatasunak diferentzia suposatzen du eta konfliktoa eragiten du.

Libre nahia gorabehera, estatu autoritarioak laster erantzungo du ezetz... Estatu beti da hogeita hamaika eskutik, ageri denez... Irteerarik gabeko bidean ote gara?

Estatuak, Elizak, eta edozein aginte autoritarioak –batez ere Estatu horrek eta Eliza horrek– kultura espainol historikoa baldin badu, eta, bereziki, historia modernoa –[Mario] Onaindiak ilustra-

tua kontsideratzen zuena eta nik absolutista, zentralista, uniformizatzailea–, bai, irteerarik gabeko bidean gaude, eta beste irtenbiderik ez dago bidea aldatzea baino.

Estatua, berez eta sortzez da autoritarioa? Ala zori horixe izan du Euskal Herriak, hots, Espainiaren eta Frantziaren artean gertatu izana, zein baino zein estatu zentralista eta estuagoak? Zergatik izan gaitezke AEBetan amerikar hiritar eta “Basque” –eroldak berak ematen duen etnia-aukera askoren artekoa eta, nolabait, ofizialdua–, eta espainola edo frantsesa izan beharra dugu Euskal Herrian?

Estatua definizioz autoritarioa da. Gero estatu denak ez dira berdin autoritarioak, ezta kapitulu guztietan berdin autoritarioak ere. Euskal Herriari bi erresuma katolikoren artean partitua gertatzeko desgrazia tokatu zaio, biak Estatu-Elizaren modelokoak. Gure patu hori bi Nafarroetan bisualizatzen da, Errege Katolikoan eta Errege katolikotuan.

Kinka horietan, zertan laguntzen digu zure zientziak, pentsamenduak, Filosofiak?

Ekintzaren eta efikaziaren mailan, deus ez. Kontzientziaren eta argitasunaren mailan lagun lezake, gehienez ere, filosofiak zerbait. Ni saiatu naiz, hain zuzen: lehen, kanpotik, filosofia nazional-katoliko espainolista batekin; gero, barrutik, filosofia iraultzaile internazionalista txar batekin, inposatu zitzaigun dogmatikatik askatzen gure kontzientzia kolektiboak. Baina niretzat askapena ezin da pentsatu politikoa bakarrik. Erlijiosoa, morala, ideologikoa izan behar du. Egitura eta pertsonala.

“Espainolak eta kito” batzuk, “euskaraz eta kito” besteak... zenbat dago dogmatismotik eta ezinetik batean eta bestean?

Ez nituzke parean jarriko, itxura gramatikalean ez bada. Euskaraz eta kitok errebindikazio bat espresatzen du, espainiolak eta kitok inposizio bat.

“Euskaraz eta kito” horretatik “Euskaraz badakit”-era igaroak gara... Agerikoa da trantsizioa. Zertan da euskalduna, euskara jende hori?

Zein da euskalduna? Galdera konplexua da eta nire ustea sinple samar azaltzen saiatuko naiz. Identitatea beti erreferentzia sistema batean definitzen da. Ohar txo bat aurretik: identitatea bera inoiz ez da plurala, horren erreferentzia sistema da beti plurala, elementu osagarriak. Astoaren zerizana edo identitatea ere erreferentzia sistema batekin egiten da: kanporantz, zer ez den edo diferentzia –ez da zaldia, ez zebra...– eta barrurantz, zein ezaugarri dituen bere baitan. Berdin nire edo zure identitate pertsonala. Baina nire identitatea modu diferentean markatuko dugu zurekiko erreferentzian, andre batekikoan, edo aleman batekikoan. Ikusbide tradizionalan eta hipotesi idealean, euskalduna, kulturalki eta estatikoki begiratuta, bere bizitza euskaraz egiten edo egin ahal duena da.

“Euskaraz egiten duena, egin ahal duena”...

Esan dut sinplifikatzen ari naizela: euskaldunak bere kantak, dantzak, historia, literatura, tradizio politikoak eta beste ere baditu, eta bat horiekin identifika daiteke euskara jakin gabe, baina orain hobe dugu hori dena baztertzea. Orain

eta hemen ere euskalduna, *primo sensu*, goiko hori bera da. Ordea, bere bizitza euskaraz egin ahal duen asko ja ez dago. Gaur, euskararen komunitate desegin duan, euskalduna izatea proiektu bat da, izan nahi izatea. Beraz, ikusmolde historiko dinamikoan, hau da, identifikazioak gaur egiten diren moduan, esango dugu, sozial-politikoki, bizitza euskaraz egin nahi lukeena ere euskalduna dela. Urrunagotik, nolabait euskalduna da, berak agian ez, baina bere hurrek bizitza euskaraz egitea nahi lukeena. Komunitate honek noizbait bere bizitza euskaraz egin ahal dezan ahalegina egiten duena, etab. Izan ere, datu zoologiko edo biologikoez ez bezala, fenomeno sozialen kontzeptuak euren dinamika barnebildu behar du, dinamika historikoa. Estatua- ren edo soberaniaren kontzeptuak horien eboluzioa adierazi behar du. Estatua edo soberania, edo nazioa, *per se*, estatikoki, ez da ezer, gaur ez da orain berrehun urteko gauza bera, eboluzio bat da. Ni ez naiz euskalduna, baina nire hurrek euskara ikasteak, neu euskalduntzen nau: alegia, komunitate horrekin lotzen nau, nire identifikazioa komunitate horrekin haurraren bidez egiten dut. Alderantziz, euskaldun bat bizi liteke bera euskara hutsean eta bere hurrek euskara ez jakitea nahi izan, Mayor Orejaren aitonak bezala. Hots, ez du nahi komunitate horren parte izan. Beste urlia filologoa da eta euskaraz ederki daki, nolabait euskalduna da, baina bost axola zaio euskararen biziraupena, hau da, atxikimendua hizkuntzarekin dauka, ez hiztunen komunitatearekin.

Batzuek, hizkuntza. Besteek, hiztunen komunitatea.

Hemen, euskal identitatearen definizioaren bila, kontzientziaren eta nahiaren elementuak sartu zaizkigu, fenomeno sozial askoren definizioan bezala. Hala, fabrikako langile bat langile kontsideratzen da, ez proletario, horrexen kontzientzia duen arte. Lehenago, bataiatua eta katolikoa berdin zen, gaur katolizismoarekin, identifikaziorako beste erreferentzia batzuk dira erabakigarriak. Euskaltasunarekin identifikazioaz ala ez kasu hipotetiko posibleak mila imajina litezke. Euskalduna/erdalduna dikotomia aski baliagarria zenean, errealitateak gehiago galdatzen ez zuelako, euskalduntasuna euskarari eta euskararen herriotasunari erreferentzia eginez definitzen zen. Euskal nazioa kontsideratzen zeneren mugak eta linguistikoak berak ziren. Gaur ez. Horregatik euskara, inoiz baino gutxiago, ezin da ulertu gramatika bat eta hiztegi bat bezala, hiztunen komunitatea eta horren patua bezala baizik, eta horrekiko identifikazio modu eta maila diferenteak daude. Erreferentzien kontua, nolabait konparazioena baita, historikoki aldagarria da eta beti oso ambigua. Kontuz ibili beharra dago, kontzientzia eta inkontzientziaren mailak inplikatzeko baititu. Euskal Herria euskararen herria zenean, euskalduna euskararekiko erreferentzia soilaz definitzeko, haren autokontzientziari jaramonik egiteke, katolikoa bataioarekin bezala, ez zegoelako problemarik. Gaurko egoeran, erreferentzia hiztunen komunitateak izan behar du, eta erreferentzia bat nahiak edo kontzientziak izan behar duela ematen du halaber, komunitate horren biziraupena arriskuan dagoela. Hori ikusita, batzuek euskaltasunarekin identifikazioa edo euskal identitatea nahian eta militantzia politikokoan zentralizatzen dute. Ez zait ondo iruditzen. Nahia eta kontzientzia funtsezkoa da, gaur honezkero euskaltasunaren kon-

tzientziarik gabeko euskaldunak salbuespen direla suposatuz are gehiago. Baina nahiak objektua behar du, eta euskalduna zuzeneko objektua euskara duena da lehen-lehenik.

Nahia, objektua, euskara...

Bai, zeren eta nik ez baitut uste EAJ-PNVren eta ez ETAREN nahiaren lehenengo objektua euskara denik, ez euren idearioan ez praxian. Honek ez du kritika bat izan nahi, uler bedi ordea kritika bezala ere. Berdin PSE. Oso euskaldunak ez dira, graduren batean euskaldunak kontsidera litezke hala ere. Galderak gure artean izaten duen adiera zuzen atzemateko, lehenbizi, euskara bera hitz-tunen komunitatea bezala ulertu behar da, ez altxor linguistiko bezala. Caro Baroja altxor linguistikoaren alde zegoen, apenas hitz-tunen komunitatearen alde. Niretzat euskara euskaldunen komunitatea da; euskalduna komunitate horri buruz positiboki posizionatzen dena da, eta posizionamenduek graduak daukate. Ez ditut zinez euskalduna eta “euskaraz badakit” zalantzati edo boron-datetsu edo oportunistak edo alfer hori berdintzen. Baina ez ditut bata bestearen uko bihurtzen ere.

Ez dituzu berdintzen, ez dituzu bata bestearen kontra jartzen ere. Orduan?

Edozein fenomeno sozial erlazio sistema batean ulertzen da. Ikaragarritzko erresistentzia dago euskaldunagoak eta gutxiago euskaldunak omen daudelako tesiarren kontra, arrazismo disimulatu bat den susmo txarraz. Puritanismo politiko hori oraingoa da, eta suposizio esentzialista bat ezkututzen du. Pio Barojak euskalduntzat zeukan bere burua, Unamuno baino askoz euskaldunagozat, baina inola ere ez Bilintx bezain euskalduntzat. Gure miseriaren ondorio bat euskalduntasunean *gutxiagoa* eta *gehiagoa* egotea da hain zuzen, esentzietan egoten ez den gradualitate hori, Descartesek zehazten

zuzenez, fenomeno sozial historikoetan bai egoten delako. Kuriosoena da esentzialistenak direla –modurik primitiboen gainera– euskalduntasuna euskararekiko erlazioan definitze erlatibo hori esentzialismo bezala gaitzesten dutenak eta euskaldun osoago edo gutxiago osoak egoteaz eskandalizatzen direnak. Orduan, nola Estaturik ez daukagun, denok berdinduko gaituen euskaldun edo baskotasunaren erreferentzia bakarra jaiotzako leku geografikoa edo bizitokiko administrazioa edo horrelako zerbait geratzen zaie aukeran. Bietan bat, Rodolfo Ares, (Herrizaingoko kontseilaria hain zuzen!), edo Antonio Rivera (kulturakoa hain zuzen!) baskoak badira, logika onean Jon Juaristi ez da baskoa. Jon Juaristik berak halaxe ebatzi du, ezohiko koherentzia arranke batean...

Zer dio Jon Juaristik?

Zuk AEBetan posible dela esan duzun hori, hiritar amerikarra eta Basque izatea, Espainian imposible dela. *ABC* egunkarian, 2005eko martxoaren 6koan: “*La convocatoria del Foro Ermua a los trescientos mil vascos residentes en otras Comunidades Autónomas españolas, aunque guiada por excelentes intenciones, cae en la trampa semántica del esencialismo nacionalista. Quienes nacimos en el País Vasco pero hemos fijado en otra parte nuestra residencia fiscal no somos ya vascos, sino madrileños, andaluces o lo que nos corresponda*”. Logikoki, egoitza Madrilen duten andaluzak, inuitak, juduak... ez dira andaluz, inuit, judu, ijito, tibetar, bantu, kurduak. Tontokeriak esatea libre dago. Testua baliotsua da batzuetan esentzialismoarekin zer ulertzen den jakiteko ere. Definitiboki Juaristi ez da baskoa. Euskaraz badaki, beharbada swahili edo kitxuaren bat dakikeen bezalaxe. Orain zuri galdetzen dizut: euskalduna da? Euskararagoa? Euskararen bizitza bost axola omen zaio. Eta gogoratzen dizut ez gabiltzala definizio zoologiko

Ni ez naiz euskalduna, baina nire haurrek euskara ikasteak neueuskalduntzen nau: alegia, komunitate horrekin lotzen nau

baten bila, errealitate soziala atzemateko kontzeptu kultural edo sozial dinamiko egokien bila baizik. Ez dago erantzuterik baietz eta ezetz, biak erreferentzia sistemaren arabera?

Euskarari buruz jardun behar dugu, ala euskaraz mintzo den horretaz? Hizkuntzaren gainean hitz egiteak –eta ez euskaraz mintzo den jendeaz– ez ote dakar dena delako arazoa inoren lepo eta ideien mundu abstraktuan uztea?

Gu autodidaktak izan gara euskararen kontuan, nik ez dakit zenbat ordu eman-gu nuen Azkueren *Morfología Vasca* liburuarekin-eta euskara ikasten, eta gero ere beti. Baina ni *Jakinen* hasi nintzenez, kolaborazio pila euskal gramatikako kontuekin etortzen zen, eta patologikoa iruditzen zitzaidan aldizkariarentzat. Geroago polemika bat ere egon zen, zergatik eta zertarako euskaldun? Euskara bai, baina niri batez ere euskararen herria interesatzen zait. Badago perbertsio bezalako bat edo “euskaramania” bat mortal aspergarria eta antzua, angustia baten espresio antzekoa ematen duena.

Euskalduna, erdalduna, euskalduna baina euskaraz ez dakiena... Orain, “euskal herritarra”. Engoitik ez dago baskorik?

Gertatzen da krisi edo trantsizio batean bezala gaudela, eta kontzeptu tradizio-

lak kili-kolo daude. Zein kontsideratu behar dugu euskalduna? Euskaraz mintzo garenean ere gure mezua erdizka espainolez pentsatua izaten baita. Euskaldun elebakarrik ez dagoenean, elebakarraren kontzeptu eta kategoriak lerratzen hasten dira. Baina kontzeptuen irristakortasuna beti da historiko eta sozialki kondizionatua, ez da krisian bakarrik ematen. Uda batean, behin, amarekin Zuberoan egon nintzen. Gazteluzain bat eta gure ama luzaro solastu ziren nire harriduraz oso ongi elkar ulertuz. Gizonak onartzen zuen mintzatu biak euskaraz mintzo zirela, baina gure ama euskalduna zenik ezin zuen buruan sartu. Berak beste kontzeptualizazio batekin ordenatzen zuen mundua. Guk ere hala egin izan dugu, baina gertatzen ari zaigu kontzeptualizazio tradizionala ez zaiola egungo errealitateari egokitzen. Baina arazo hori kontzeptuetan bezala balioetan gertatzen zaigu. Moralean, erlijioan, politikan ere gure ideia eta balio zaharren esanahia gaur ez da atzoko bera.

Agintariak harro dira gure herrian ez dagoelako euskaldun elebakarrik. Agintariak ez dira harro erdaldun elebakarrik mukuru direlako oraindik.

Joaten zara Holandara eta sozialki gizarte elebakarra da, nederlandera besterik ez da egiten. Kulturalki eleanitza da, denek dakite bi edo hiru hizkuntza. Ez dut inoiz aurkitu autobus gidari bat, dendari bat, nirea baino aleman edo ingeles hobean erantzuten ez zekiena. Eta iluntzean, etxean, filmak hizkuntza originaletan ikusten dituzte. Agintari moderno egokiak herria sozialki elebakarra eta kohesionatua izateko, eta kulturalki eleanitza eta irekia izateko antolatzen du.

Zer da elebidun ez ezik, eleaniztun izan behar hau? Aniztasunaren aldarri egiten da, baina “kultur monolaborantza” praktikatzen? Zer diozu, Filosofiatik... dibertsitateaz?

Gure komeria da hemen elebiduna inkultua omen dela, eta elebakarra kultura, eta gainera biak elkarrekin lehian dabiltzala sozialki. Hizkuntz aniztasunaren kultura sozial edo politikorik ez daukagu, gehienez ere bi elebakartasunena. Orainxe ere eleaniztasunaren aldarri denak eskolako oinarrietara mugatzen dira, horrelaxe esaten dut hizkuntzen irakaskuntza orokorki oso txarra delako gure eskoletan, eta handik kanpora ere eleaniztasunaren kultura arrastorik ez dago. Irrati eta telebistako esatariek zergatik ez dute izen propio arrotz bakar bat bere ahoskera normalean inoiz esan behar, dena beti espainolizatu gabe? Okerrena da, behar bezala ahoskatzen baduzu *kurtsizat* hartzen zaituztela.

Badira zenbait urte joanak, P. M. Etxenike zientzialariak esan zigun merezi dituen agintariak ohi dituela Herriak. Adrian Zelaiak, berriz, sasoi bateko agintariak, Errepublikara garaikoak, aupa tuak dizkiugu oraindik orain, gaur-

koek mozkinen alde jarduten ohi dutela politikan. Posible da demokrazia sistema saneatzea? Erreferentzia ederrik baduzu atzerrietan? Zertan duzu Alemania, adibidez?

Alemania, gaur, perfektua ez, baina erduzkoa iruditzen zait demokrazia sozialaren aldetik. Espainiako demokrazia “turko”arekin alderatuta are gehiago. Bide batez esateko, Alemania federala da, ez Estatu zentralista kamuflatu bat. Botere politikoarekiko instantzia kritikoak, prentsa eta, oso potenteak dira. Gizarte alemanak edozein kazikismo eta autoritarismo formaren kontra autoantolatzen eta buru egiten ikasi du.

40 urte iraun zuen Francoren diktadurak. Bada dioenik haren erregimen ilunak erein zuen autoritarismo eta intrantsigentziak bizi gaituela oraindik, absolutismotik demokrazia absolutistara igaro garela. Zein iritzi duzu?

Nire iritzia horixe da, frankismotik Francorekin frankismora Franco gabe etorri gara. Erakundeak aldatu dira, indar sozialak ez, eta kultura ere funtsean ez. Adibidez, Franco joan zen eta burgesia berri bat ez da sortu. Sintomatikoa da ezta? Edozein aldaketa politiko egiazkoen ondoren gertatzen den bezalako ezer ez. Etenik ez, trantsiziorik ere ez, dagoena jarraipen huts-hutsa da.

Euskara ilintietatik pizten saiatu gara ahaleginean, eta egin dugu zer edo zer... Euskaltasunari dagokionez, euskalduna ikusten duzu Euskal Herria? Eta kultu?

Ez euskalduna eta ez kultura denbora askoan. Baina euskarari dagokionez, beste airostasunez eta erraztasunez idazten dute gaur nire ikasleek guk adin horretan egiten genuena baino. Nire ikasleak dira eta askotan nire maisuak. Uste dut batzuetan ahaztu egiten dugula nondik gatozen. ■

KARLOS LINAZASORO
IDAZLEA

TXIMELETA

Lurraren mutur batean dardara egin zuen tximeleta batek. Lurraren beste muturrean, beste batek.

Dardarak aldi batera eta indarrez berdinak izan zirenez, Unibertsoaren bilakaera bere hartantxe mantendu zen, ezer gertatu izan ez balitz bezala.

ZOZO ZURIAK

Behinola, urte anitz duela, Brestz izeneko haran ttikian zozo zuri izurrite handi bat gertatu zen. Benetako epidemia bat, esan zuten. Ehunka ziren, milaka eta milioika zozo airea zeharkatuz eta galsorotan dantzatuz.

Denak zuriak.

Haraneko biztanleek, eta kanpotik etorritako beste hainbatek, ahoan gurutzeta zutela begiraten zioten gertakariari. Inoiz ez zuten hain gauza ederrik ikusi.

Halatan baina, Erret Akademiako Batzorde bat iritsi zen bertara. *In situ* aztertu zuen ezohiko gertaera, eta instantean jabetu zen, izuz beterik, eurek, beste zenbait gauzen artean, distira ematen zioten hizkuntzak atsotitz edo esamolde bat galtzeko arriskutan zegoela.

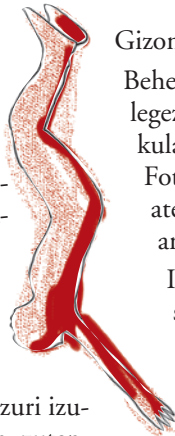
Gauzak horrela, eta atzerapenetan ibili gabe, deuseztatze edo *hegatzizidioa* agindu zuten, beti ere argi ibiliz haietarik sei ar eta sei eme indultatzeaz, espezieak galbidean jarrai zezan baina ez zedin inoiz desagertu, mendetan eta mendetan zehar beti gertatu izan zen bezalaxe.

AIZKOLARIA

Aizkora zorroztu eta mendira irten zen.

Aizkolaria baso itxian sartu eta, aizkorakada zuzen indartsuz, arbola guztiak bota zituen. Denak, bat izan ezik.

Basoa ikusten uzten ez zion huraxe, hain zuzen ere.

BABELGO DORREA

Babelgo Dorrea eraikitzen ari ziren. Gorantz zihoan gizon batek topo egin zuen beherantz zetorren gizon batekin. Sinesgaitza bada ere, hizkuntza berean mintzaten ziren. Irribarre egin zuten ezustez beterik. Hainbat hitz, hainbat esaldi egin zizkieten elkarri. Luzaroan jardun zuten hizketan. Gero, bakoitzak bere bideari jarraitu zion, ezaxolati.

Ez zutela elkar ulertu gauza segurua da.

AMILDEGIA

Gizon bat amildegi batetik behera erori zen.

Beherantz zihoan bitartean, eta kasu hauetan gertatzen den legez, begien aurretik pasatu zitzaion bere bizitzaren pelikula osoa, fotogramaz fotograma, abaila beldurgarrian. Fotograma haietako batek, hain zuzen ere, erakarri zion atentzioa. Ez zuen gogoan bere bizitzaren zatitxo hura; are gehiago, pentsatu zuen ez zegokiola berari.

Istripuan bizia ez galtzeko zoriona izan zuen, bi zumar sarri bigunen gainera erori baitzen. Gorputz osoa haztatu zuen: bizirik zegoen. Hatsa berreskuratu zuenean, ikusi berri zuen fotograma etorri zitzaion gogora. Ikaratu egin zen. Ez zuen bertan bere burua ezagutzen, seguru zegoen bera ez zela halako basakeria bat egiteko gai. Fotograma, ordea, argia eta hutsik gabea zen: bera zen bizi puskatxo llabur hartan azaltzen zen gizona.

Eta, aurrerantzean, bizirik iraun zuen gizon hark bere iragana aztertu besterik ez zuen egin, gau eta egun, uneoro, noiz, nola, zergatik jakin nahian.

PUNPA LASTERREAN

Animalia berezi-berezi bat aurkitu zuten. *Punpa lasterrean* soilik bizi omen zitekeen, zioten. Ugaztuna zen; hegazti bat zirudien baina lau hanka zituen. Lurrean bizi zen, baina bere bizitzaren zatirik handiena airean pasatzen zuen, hegan ez egin arren. Aztertu ahal izan zuten denbora puska laburrean, konturatu ziren haren bizi-beharrak bale batek zituenaren oso antzekoak zirela, alderantziz baina: zetazeoa ur azalera oxigenoa hartzera igotzen zen bitartean, gure animalia bitxia lur lehorrean jaisten zen gauza bera egitera. Zorua ukitu bezain pronto (beti atzeko hankekin), gorantz jotzen zuen malguki indartsu batez bultzatua bezala.

Zoologoek pentsatu zuten martsupialio mota berezi bat izan zitekeela, batik bat jauzi egiteko era izugarriagatik. Baina kanguru arruntak propio egiten zuten, eta espeziimen honek, berriz, ezin zion jauzi egiteari *inoiz* utzi, ezta une llabur batez ere. Itxura batera, lurak oinazpiak kiskaltzen zizkion, eta airean angustiaz eta oinazez itotzen zen.

Sei egunetz besterik aztertu ezin izan zuten arren, jakintsu batzuek ez zuten zalantzarik izan: Lurraren jira osoan ez zegoen hura baino animalia dohakabeagorik. ■

Erlatiboak: komunztadura batzuk eta zehar-galderaren aukera

PATXI PETRIRENA

ITZULTZAILEA ETA ZUZENTZAILEA

Artikulu honetan, *Morfosintaxiaren inguruko zalantzak eta argibideak* lanean¹ perpaus erlatiboen atalean azaldutako gai batzuek ariko naiz. Adibide batzuk iruzkinduko ditut, lan horretan baino zabalxeago, eta beste adibideren bat gehiago ekarriko dut. Iruzkinak ez dagozkio beti perpausaren gramatikaltasunari; gramatikaren aldetik zuzenak diren erlatibo batzuen orde bestea egitura bat argitasunaren eta egokitasunaren aldetik egokiago izan daitekeela ere adieraziko dugu. Gogora dezadan lan hori ikasmaterialetako hizkuntzaren egokitasun-irizpideak finkatzen dituen estilo-liburu baten parte dela.

1. Komunztaduraren gorabeherak

Zenbait komunztadura desegoki ikusten da testuetan, perpaus erlatiboek dagokienez, honelako ingurumarietan: *dagokio /dagokie* bereizketa (1. adibidea), *-t(z)en ari izan* esapidea (2), barruan beste mendeko bat duten erlatiboak (3), *-eta(ri)ko bat* (4), hitz-elkarketa (5)... Lehenbiziko kasuak aski nabarmenak dira.

- (1) a) *ikasleei dagokionez
b) ikasleei dagokienez
- (2) a) *ikasleek esaten ari zirena
b) ikasleak esaten ari zirena

Ez dute azalpen handirik behar huts horiek, lastertasunari edo arreta arinari egotz baitakizkioke. Bigarrenean, erlatiboaren barreneko aditzak subjektua NORR kasuan eskatzen du (“ikasleek esan”), baina esaldian “ari izan” aditzak agintzen du erregimenari dagokionez (NOR): “ikasleak zerbait esaten ari ziren; ez zuen ulertu ikasleak esaten ari zirena”.

Aurreko adibide horretan kasu-komunztadura zen okerra, eta beste batzuetan numero-komunztaduraren aldetik ikusten dira gorabeherak. Esaterako, “(liburuak) ekartzeko esan didazu” perpausa erlatibo bihurtzean aditzean pluraleko komunztadura agertzea, *liburuak* pluraren eraginez:

- (3) a) *Ez ditut aurkitu ekartzeko esan dizkidazu liburuak.
b) Ez ditut aurkitu ekartzeko esan didazu liburuak.

Gauza bera gertatzen da “konpontzerik ez daukazun gauzak” esan beharrean “*konpontzerik ez daukazun gauzak” esatean; izatez, “(gauza horiek) konpontzerik ez daukazu” perpausa erlatibatzean “konpontzerik ez daukazun gauzak” da aukera.

Ez dagokio pluraleko komunztadura egitura honetan ere, *bat* edo *-a* direlarik sintagmaren buruan.

- (4) a) *ezagutzen ditudan handienetariko bat
b) ezagutzen dudana handienetariko bat

Ez baita “[ezagutzen ditudanetako] bat” edo “[ezagutzen ditudanetatik], handienetariko bat” esatea bezala. Garbiago ikusten da, beharbada, izena agerian denean: “entzun dudana kontzertu(rik) onenetariko bat”, “irakurri dudana liburu(rik) politenetako bat”. Jakina, pluraleko komunztadura dagokie beste hauei, burua plurala izanik: “ezagutzen ditudan handienetarikoak / ezagutzen ditudan handienetariko batzuk / ezagutzen ditudan handienetariko bi”...

Hitz-elkarketei dagozkien erlatiboetan ere ikusten da zenbait oker.

- (5) a) *Kalkula ezazu hiru autok dituzten gurpil kopurua.

Gurpilak pluralak eraman gaitzake, alde batetik, “hiru autok dituzten” esatera, baina *kopuru* hitzak (elkarketaren buruak) agintzen du komunztaduran, eta okerra da “dituzten gurpil kopurua”.

¹ PETRIRENA, Patxi: *Morfosintaxiaren inguruko zalantzak eta argibideak*, Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, Gasteiz, 2011. EIMAREN estilo-liburuaren zazpigarren atala da, Ikasmaterialen Aholku Batzordeko kideekin ondua.

Kopuru hitza erabiltzekotan, bi aukera ditugu: singularreko komunztadura egitea, elkarketaren buruari dagokion bezala (“duten gurpil kopuru”), edo elkarrekin desegitea, *-en kopuru* joskera egokia denez gero (“dituzten gurpilen kopuru”). Nolanahi ere, aukeretan naturalea eta egokiena *zenbat* galdetzailea sartzea eta erlatiboaren orde zehar-galdera baliatzea dela iritzi diogu *Morfosintaxiaren inguruko zalantzak eta argibideak* lanean.

- b) Kalkula ezazu hiru autok zenbat gurpil dituzten.

Erlatiboaren eta zehar-galderaren arteko aukera hori izango dugu, hain zuzen ere, bigarren parteko aztergaia.

2. Zehar-galderaren tokian sartzen den erlatiboa

Zehar-galderaz emateko diren perpaus batzuetan, erlatibora jotzen da, inguruko erdaren eraginez. Esate baterako, “Bazekiten egiten zutena” esaten dugularik “Bazekiten zer egiten zuten” edo “Bazekiten zertan ari ziren” esan ordez.

Zenbaitetan, esan nahi denaz bestelako zerbait esatea ere gerta daiteke zehar-galderaren partez erlatiboa erabiltzen bada. Adibidez, ez dira inondik ere gauza bera «Esadazu nahi duzuna» eta «Esadazu zer nahi duzun», baina sarriegi aurkitzen ditugu lehenbizikoaren tankerakoak, bigarrena esan nahi delarik:

- (6) a) *Ez dago garbi **egin behar duena**.
b) Ez dago garbi **zer egin behar duen**.

Hona beste adibide batzuk, ikasmaterialetan aurkituak. Bikote bakoitzeko lehen aukerari jarritako zeinuarekin (↓), adierazi nahi dugu gramatikak onartzen duela aukera hori baina adierazpide ego-kiagoa eta argiagoa deritzogula besteari.

- (7) a) ↓Izendatu **ornodunen taldekoak direnak**.
b) Adierazi **zein diren ornodunen taldekoak**.

Morfosintaxiaren inguruko zalantzak eta argibideak liburuaren azala.

- (8) a) ↓Idatzi ordu bakoitzean **gosaltzen duen haur kopuru**.
b) Kalkulatu **zenbat hurrek gosaltzen duen/duten** ordu bakoitzean.
- (9) a) ↓Idatzi lasterkari bakoitza helmugara **iristeko ordena adierazten duen zenbakia**.
b) ↓Idatzi lasterkari bakoitza helmugara **iritsi den ordena adierazten duen zenbakia**.
c) Esan **zenbatgarren iritsi den helmugara** lasterkari bakoitza.

Hona beste adibide bat, *Morfosintaxiaren inguruko zalantzak eta argibideak* lanetik kanpokoak. Agerikoa da, a) aukeraren, gaztelaniaren kalko desegokia²:

- (10) a) *Aipatu jolas batek **eduki behar dituen ezaugarriak** tradizionaltzat jotzeko.
b) Aipatu **zer ezaugarri izan behar dituen** jolas batek tradizionaltzat jotzeko.
c) Aipatu jolas batek **zer ezaugarri izan behar dituen** tradizionaltzat jotzeko.

Lehenbiziko aukeraren, “tradizionaltzat jotzeko” lekuz kanpo gelditu da, berez *ezaugarriak* izenari loturiko perpaus erlatiboaren parte izanik. Erlatiboan emate-

kotan, beste ordena hau genuke normalean: “Aipatu jolas batek tradizionaltzat hartzeko eduki behar dituen ezaugarriak”. Baina, nolanahi ere, zehar-galderaren bitartez erosoago eta argiago ematen dugu ideia, *ezaugarri* hitz gakoa lehenago agertzeko aukera ematen baitugu. Erlatiboak baino malgutasun handiagoa du zehar-galderak, b) edo c) hurrenkerak aukerari izateak ere erakusten duenez.

Honako honetan, orobat, erlatiboa zuzena izanagatik ere, esaldi-moldaera errazagoa dugu zehar-galdera bidezkoa:

- (11) a) Europako gobernuek herritarren parte-hartzea sustatzeko **dituzten moduak ere aztertuko dira**.
b) **Aztertuko da**, halaber, Europako gobernuek **zer aukera/modu duten/dituzten** herritarren parte-hartzea sustatzeko.
c) **Aztertuko da**, halaber, Europako gobernuek **nola susta dezaketen** herritarren parte-hartzea. ■

² Gaztelaniako esaldi honen itzulpen zuzena eman zen testu batean: “Enumera las características que debe cumplir un juego para que se le pueda considerar tradicional”.

Hezkuntza hirueleduna eztabaidagai

NEREA PIKABEA

KAZETARIA

Badira urte batzuk euskal ikastetxeetan eleaniztasunaren aldeko apustua egin zutela. Euskara, gaztelania eta ingelesa aldi berean irakasten dira. Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailak Hezkuntza Marko Hirueleduna abiatu eta horretarako hezkuntza hirueledunaren programa abian jarri du Euskal Autonomia Erkidegoko hainbat ikastetxetan, euskara indartu, elebitasuna egonkortu eta ingelesa sustatzeko helburuarekin. Batzuentzat, ordea, eraso larria da, orain arteko ereduak ordezkatzeko jaio izana leporatzen diote. Beste batzuek, aldiz, norberaren egoera ebaluatzeko aukera gisa ikusten dute.

Batzuen eta besteen iritziak jaso nahi izan ditugu.

ITZIAR IDIAZABAL,
Euskal Herriko Unibertsitateko katedraduna,
Linguistika eta Euskal Ikasketak Sailean:

Hezkuntza eredu egokitzeak gutxi ebalatu dira

80ko hamarkadan abiatu zen hizkuntza ereduaren sistema hurbiletik ezagutu duzu. Zein izango litzateke eredu egokiena? Eredu bakar batek balio du ikastetxe guztietarako?

Hezkuntza ereduaren sistema Euskal Herrian egon den proposamenik aurrerakoiena eta arrakastatsuenaren izan da euskararen normalizazioari begira. Etxetik ez dakiten ikasle askori euskara irakatsi ez ezik, dakitenei ere garatzeko aukera eskaini zaie inposaketarik gabe. Gaur egun, euskararen normalizazioa egin balezake jokatzen da eta, orain, malgutasu-

naren eta ingelesaren aitzakian aitzindaria izan den sistema ordezkatu nahi da, helburuak nahikoa zehaztu gabe. Euskara eta eleaniztasuna bideratzeko hiru ereduaren sistema, behar den moduan egokituz gero, baliagarria dela frogatu da.

Jaurlaritzak proposatu duen Hezkuntza Marko Hirueledunaren ordeza, aurreko ereduaren sistemaz berriz hausnartzea proposatzen duzu?

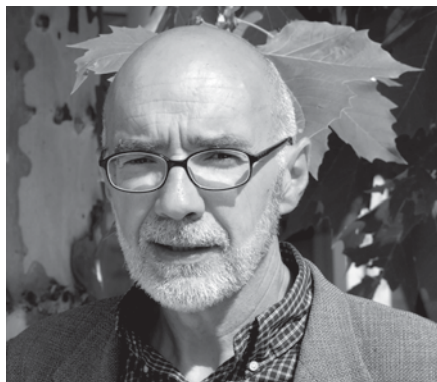
A, B eta D ereduak 30 urteko bilakaeran onarpen zabala lortu dute, eta euskararen eskaera handitzen joan da politikoki. Erdararen alboan euskara bezalako hizkuntza gutxitu bat, etxetik jaso gabea, ikasle askoren eskola-hizkuntza bihurtu da; hori munduan apenas gertatu da. Denentzat D eredu edo bakarra jarri nahi izatea ez dut uste erabaki ona denik. Oraingo proposamen hirueleduna, haren erreakzioz etorri dela iruditzen zait. Hezkuntza kontuetan, eredu bakar derrigortuaren aurrean beti hobe aukera izatea, eta hirukoa garbi dago egokia izan dela nahi zen helburua lortzeko. Euskara eta eleaniztasuna lortzeko arazoak egon badaude, baina eredu hirueledun honek, funtsean, euskararen normalizazio plana saihestea dakar, eta sistemaren ordezkapena justifikatuko duen benetako gogoeta eta ikerketa pedagogikorik ez da ageri.

Aipatu duzu orain arte indarrean egon den ereduaren sistema hori ez dela behar bezala ebalatu. Zertan hobetu beharko litzateke?

Hiru ereduen sistema egokitzen joan da eskolaren eskakizun berrietara, tartean sistema hirueledunera. Egokitze prozesu horiek gutxi ikertu dira. Maila orokorrean ebaluazio oso interesgarriak egon dira (EIFE, PISA), eta horiei esker frogatu da hiru ereduko sisteman gaztelania galdu gabe, euskara ikasi egin daitekeela, eta eskola emaitzak, oro har, onak direla. Halere, ez dakigu nahikoa euskal eskolaren beharrei hobeto erantzun ahal izateko. Esate baterako, ez dakigu zer egiten den gela barruan D ereduko haur eskola ezberdinetan. Norberaren hizkuntza nola hartzen da kontuan? Noiz eta nola hasi bigarren/hirugarren hizkuntzarekin? Azterketa xehea derrigorrezkoa da, eta ikerketa proiektu askoz ugariagoak eta zehatzagoak bagenitu, ekarpen zientifiko gehiago egin genitzake, gurean zein beste lekuetan, eskola elebi/eleanitz eraginkorragoak garatzeko.

Zuek ikerketa batzuk egin dituzue. Ze ondoriotara iritsi zarete?

UPV/EHUko HIJE (Hizkuntzen Jabe-kuntza eta Erabilera) ikertaldean urte asko daramagu euskararen eta beste hizkuntzen jabe-kuntza eta irakaskuntza aztertzen (www.elebilab.net). Tartean, etxetik euskaldunen eta erdaldunen eskolatzearen emaitzak ikertzen ari gara 5 eta 11 urte bitarteko bi ikasle talderen jarrailpena eginez. Ondorio zehatz ugari aurkeztu dugu argitalpenetan, adibidez, 8 urteko jatorri erdalduneko haurrak adin bereko giro euskaldunekoak bezain ondo edo hobeto moldatzen dira euskaraz ipuin bat ahoz kontatzeko orduan. Hizkuntza gutxituen kasuan, eskolak, behar bezala lan eginez gero, aukera asko ditu hizkuntza horiek berreskuratzen lagundu eta eskola emaitza egokiak lortzeko. ●

IMANOL IGEREGI,
Euskal Herriko Ikastolak Europar Kooperatiba
Elkarteko zuzendaria:

Kanpoko ebaluaketa batek gure egoerari buruzko datuak emango dizkigu

Hogei urteko ibilbidea du hiru hizkuntzetan oinarritutako zuen proposamenak. Orain arteko esperientzian ze ondoriotara iritsi zarete?

Gaur egun, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako 60 ikastolatan eta Nafarroako 10 batean aplikatzen da. Ohartu gara hizkuntza gaitasunak erabili ahal direla hizkuntza desberdinetan, beti gutxiengo batzuk finkatuta. Beraz, beste hizkuntzetan landutako gaitasunak baliagarri bihurtzen dira norberaren hizkuntzarekin ere garatzeko. Hizkuntza ikasgai bat baino gehiago izatera pasatzen da. Gaur egun, curriculumaren barruan sartzen diren hizkuntza guztien trataerari buruzko planteamendua egin beharra dago. Egitasmo hori hastapenetan daukagu.

Ingurune soziolinguistikoaren arabera ikastetxe bakoitzak erabakiak hartzeko autonomia izan beharko luke?

Lurraldearen egoera soziolinguistikora moldatu beharra dago halabeharrez.

Eskola bakoitzak bere hizkuntza proiektua izan behar du. Adibidez, nik ez badaukat inguru sozialean hizkuntzabaliabiderik euskara lantzeko, lanketa berezia batez ere gelan egin behar dut. Eremu ez formaletan, euskara erabiltzeko jolas orduak izango dira. Eremu euskaldun batean ez dago hori programatu beharrik. Beste errekurtso garrantzitsuak materialak eta formazioa dira. Gure ingeles programaren bertuterik handiena ikas material propioak egin eta horiek irakasleekin batera gela barruan landu izana da. Irakasle horien prestakuntza oso gertutik egin da; ikas egoera desberdinak gela barruan sortzen lagundu zaie.

Hizkuntzen erabileraren kopurua finkatuta dago?

Gure curriculumean, gutxi gorabehera %75etik gora euskaraz egiten dugu, %13 ingelesez eta %8 gaztelaniaz. Hori moldatu egin behar da ikastetxe bakoitzaren egoera soziolinguistikoaren arabera.

Nola barneratzen ditu ikasleak hizkuntza desberdinak aldi berean?

Euskaraz gutxiengo oinarri batzuk ziurtaturik, beste hizkuntzetan lanean hasi ahal zara. Guk, adibidez, lau urtetik aurrera ingelesa sartzen dugu. Gaur egun, gero eta harreman handiagoa dute haurrek ingelesarekin teknologia berrien bitartez eta aukera handia dute filmen jatorrizko bertsiak ingelesez entzuteko. Finlandian edo Herbeheretan, esate baterako, 6-7 urterekin hasten dira atzerriko hizkuntza lantzen. Gureak lehenago hasten dira, baina hala ere gure ikasleak emaitzak ez dira eurenak bezain onak. Hor agerian geratzen da gizarte horietan harreman gehiago dutela ingeles hitzunean edota filmak jatorrizko bertsiotan ikusten dituztela.

Zer iritzi duzu Hezkuntza Sailak iaz abian jarritako programari buruz?

Jaurlaritzaren proiektuak kalterik ez digu egiten, guk aurrera jarraituko dugu gure

proiektuarekin. Gainera, era malgu batean aplikatuko dugu egin digun proposamena; beraz, ez gara deseroso sentitzen. Horretaz gain, datuak ematen dizkigu kanpoko ebaluazioaren bitartez. Nazioarteko ereduetan oinarrituta egindako kanpoko ebaluaketa batek gure egoerari buruzko datuak emango dizkigu. Bide horretan, gainera, Hezkuntza Sailak berreskuratu egin du baztertuta zeukan eredu bat, Europar Markoa, curriculumetik kendu zuena. Esperimentazio bati buruz hitz egiten ari gara. Norbaitek buruan baldin badauka esperientzia hau erabili nahi duela irakaskuntzan euskararen presentzia murrizteko, guk hori salatu egingo dugu, eta programatik aterako gara, horretarako beharra ikusiz gero. ●

MARIAN OZCARIZ,
Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza
Sailburuordea:

Markoa malgua da eta ez da eredu itxia

Ze balorazio egiten du Hezkuntza Sailak gaur egun EAEn indarrean dauden hizkuntza ereduarekin lortutako emaitzez?

Balorazioa ona da. Euskal hezkuntza sistema hizkuntza ereduaren egituratuta egon da, eta, hain zuzen ere, eredu

horren ondorioz gure belaunaldi gazteek epe labur batean euskararen ezagutzan eta elebitasun maila altuan aurrerapauso eman dute. Euskadi gizarte demokratiko gisa eratu zen hasierako urteetan adostasun handia lortu zen hizkuntza gaitan, eta horren ondorioa da hizkuntza ereduaren sistema.

Aurreko Hezkuntza Sailek izan dituzten jokabide zehatz batzuk ez dira oso leialak izan hasierako adostasun izpiritu horrekiko, hori egia da, eta tentsio eta gatazka egoera jakin batzuk sortu izan dira bate-re beharrik gabe.

Zorionez, gaur egungo egoera ez da duela 30 urtekoa eta beste urrats bat gehiago eman daiteke hezkuntzan hizkuntzari dagokionez. Bide hori abiatzen ari gara Hezkuntza Marko Hirueledunarekin (HMH).

Zein da Hezkuntza Sailaren helburua Hezkuntza Hirueledunaren programarekin?

Hezkuntza Sailak uste du hizkuntza ereduaren sistemaren ezin dela aldaketarik egin esperimentazio aldirik gabe. Hori dela eta, hiru urteko iraupena duen prozesu bat abiatu dugu; 118 itunpeko ikastetxe eta publiko ari da parte hartzen. Guztira, 306 talde eta 7.324 ikasle dira.

Ikastetxeen aukeraketak gure hezkuntza-sistemaren irudi egokia ematen du, eta modu orekatuan egin da: lurralde-banaketa, ikastetxe publiko zein pribatuaren arteko proportzioa, ingurune soziolinguistikoa eta bestelako ezaugarriak kontuan hartu dira.

Euskara indartu, elebitasuna sendotu eta ingelesaren ezagutza hobetzeko prozesua sustatu nahi dugu; ingelesa komunikatzeko eta ezagutza transmititzeko hizkuntza intraeuroparra eta nazioartekoa da.

Hiru hizkuntzen irakaskuntza ze kopurutan banatuko da? Nola jokatu da ikastetxe batek bere ingurune soziolinguistikoan nagusi den hizkuntza auke-

ratzen badu aukera libreko %40a betetzeko?

Hezkuntza Sailaren proposamena marko malgu batena da eta ez da eredu itxia. Hiru hizkuntzak erabiltzeko gutxiengo batzuk ezartzen ditu Hezkuntza Sailak; beraz, guztiek izan behar dute ikasteko helburu eta tresna. Honako gutxiengoak finkatu dira: Lehen Hezkuntzan 5 ordu (saio ezberdinetan) eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan 6 ordu (saio ezberdinetan); biak kontuan hartuta, curriculumean denborearen %20 osatzen dute. Gutxiengo horiei buruz, hau da, marko horren barruan, ikastetxeak erabateko autonomia dauka bere Hezkuntza Hirueledun Proiektua egiteko.

Ze ikasgai emango dira hizkuntza bakoitzean eta Sailak nola jarraituko du hizkuntzen ezagutzaren bilakaera?

Ikastetxeek zehaztu behar dituzte hizkuntza bakoitzean emango diren arlo, gai edo ikasgai multzoak. Berez, aukeraketa oso anitza izan da eta kasu guztietan errespetatu du Hezkuntza Sailak.

Bi hizkuntza ofizialetan lortzen diren hizkuntza ahalmenak ebaluatuko dira, hizkuntzarekin zerikusirik ez duten bi arlotan, eta HMHren talde parte-hartzaileetan eta egiaztapena egiteko hautatu diren taldeetan egingo da ebaluazioa. Horretarako, PISAren probak egiten dituen entitate berak prestatutako probak erabiliko dira. Atzerriko hizkuntza gaitasuna ebaluatzeko, University of Cambridge erakundeak diseinatutako probak egingo ditugu. ■

ZINPEKO ITZULTZAILE ETA INTERPRETEAK

MAITE IMAZ

ITZULTZAILE ZERBITZU OFIZIALA

Zinpeko itzulpena agiri baten itzulpen ofiziala da, erabateko balio juridikoa duena, zinpeko itzultzaile batek egindakoa. **Itzultzaileak sinadura eta zigiluarekin ziurtatzen du itzulpena jatorrizko hizkuntzan idatzitako agiriaren edukiarekin guztiz bat datorrela**, eta jatorrizko hizkuntza, tokia eta data adierazten ditu itzulpenean.

Zinpeko itzulpena nahitaezkoa izan daiteke atzerriko hizkuntza batean egindako agiri ofizial bati (dela titulazio akademikoa, notario-eskriturak edo adopzio-txostena) balio juridikoa aitortzeko. Sinaduraren eta zigiluaren bitartez **itzultzaileak bere erantzukizunpean hartzen du jatorrizko testuaren eta itzulpeneko testuaren arteko baliokidetasuna**. Horrela, itzulpenean akatsen bat egonez gero eta horrek ondorio juridikorik izanez gero (kalte ekonomikoa, edo lege-ondorio penalen bat, adibidez), itzultzailea izango litzateke erantzulea. Zigilua lortzeko, zinpeko itzultzaile edo interprete habilitazioa lortu behar da, dagokion hizkuntza bikotean.

Euskarari dagokionez, Eusko Jaurlaritzak 2009ko apirilean onartu zuen zin-

peko itzultzaile eta interprete gisa aritu ahal izateko gaikuntza profesionala arautzeko dekretua, bai euskaratik beste hizkuntzetarako eta bai beste hizkuntzetatik euskararako itzulpen eta interpretazio lanetan jarduteko. Horretarako, probak arautu behar direla jasotzen du eta, horrezaz gain, zinpeko habilitazioa dutenen erregistroa sortzea ere jasotzen du dekretu horrek. Lehenago ere baziren euskara/gaztelania hizkuntza bikoterako habilitazioa zuten itzultzaile eta interprete batzuk, Espainiako Kanpo Arazoetako Ministerioko Hizkuntzen Bulegoak egin baitzituen probetarako deialdiak 1989an eta 1991n. Baina geroztik ez da euskarara eta euskaratik zinpeko itzulpenak eta interpretazio-lanak egin ahal izateko habilitazioa lortzeko modurik izan, 2010a arte.

Euskara/gaztelania hizkuntza bikoterako habilitazioa lortzeko probetarako deia 2010eko urrian egin zen, Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako sailburuordearen eta Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundearen zuzendariaren ebazpen bidez, eta 2011n zehar egin dira probak. Baina urte askotan probetarako deialdirik izan ez denez, aurretik salbuespeneko beste deialdi bat egin zen, 2010eko ekainean, Hizkuntza Politikarako sailburuordearen ebazpen bidez, habilitazioa merezimendu bidez lortu ahal izateko. Horretarako bete beharreko baldintza zen lege-, administrazio- eta ekonomia-arloetan itzulpenak egin eta

interpretazio-lanetan 12 urtez jarraian aritu izana. Deialdi hori salbuespeneko izan zenez, bakarra izan da eta ez da gehiago egingo. Habilitazioa eskuratzeko beste bide bat Itzulpengintza eta Interpretazioko tituluaren jabe izatea da, baldin eta unibertsitateko ziuertagiri akademikoaren bidez baieztatzen bada lege-, administrazio- eta ekonomia-arloetan itzulpenak egiteko prestakuntza, hizkuntza bikote jakin batean. Aurrerantzean, euskara/ingeleza eta euskara/frantsesa hizkuntza bikoteetarako deialdiak ere egingo dira.

Itzultzaile zein interprete lanetarako **habilitazioa lortu dutenen erregistroa** ere arautu da Kultura sailburuaren agindu bidez. Euskaratik beste hizkuntzetarako eta beste hizkuntzetatik euskararako zinpeko itzultzaile nahiz interprete lanetarako habilitatutako pertsonak inskribatuko dira erregistroan. Horrezaz gain, herritarrek zinpeko itzulpenak egiteko habilitazioa duten profesionalen berri izan dezaten, lan horietarako izendatutako guztien artean datuak argitaratzeko interesa agertu eta horretarako **baimena eman dutenen zerrendak** Eusko Jaurlaritzaren webgunean jarri dira **ikusgai** (<http://www.euskara.euskadi.net>). Oraingoz, euskara/gaztelania hizkuntza bikoteko itzultzaile eta interpreteak bakarrik ageri dira erregistroan, oraindik ez baita egin euskaratik beste hizkuntza batzuetarako eta beste hizkuntza batzuetatik euskararako habilitazioa lortzeko probetarako deialdirik. ■

Ariketak 74

ADMINISTRAZIOA
EUSKARAZ

I. Euskaltzaindiaren *Hiztegi Batua* kontuan hartuz, aukeratu zuzena edo egokiena eta ✓ ikurraz markatu:

1. Leihotik behera ererita hildako emakumearen ustezko hilketaren _____ du udalak.

gaitzetsi / gaiztetsi

2. Eusko Jaurlaritzak _____ egin gura du arrantza esperimentalean harrapatzen den antxo merkaturatzea.

galarazi / galazi

3. _____ da galdera adierazten duen perpaus baten amaieran doan “?” ikurra.

Galdeikurra / Galdera(-)marka

4. Buruko zapia kendu eta _____ igurtzi nuen, bustita neukan, izerditan.

galparra / kalparra

5. Eguntako hezetasun honekin hagitz gaizki ari dira pasatzen Sancenako langileak; _____ eta gero, ahituta bukatzen dute.

galdatu / galtatu

6. Mamarro edo _____ giza eltxo itxurako jeinuak langileak dira eta jabeak esaten duena egiten ei dute.

galtzagorriak / galtxagorriak

7. Sutea piztu da _____ fabrika batean goizaldeko laurak alde-ra, oraindik argitu gabe dauden arrazoiak tarteko.

galtzairu / altzairu

8. Gosea baretzeko _____ egindako ogiz lagunduta jan zituen altzoan zeuzkan intxaurrak.

gari zuriz / galtzuriz

9. Mingain urdinaren gaitza “arazo larri” bilakatu da ganaduzaleentzat, eta, oro har, _____ sektorearentzat.

ganaderitza / abeltzaintza

10. Andra Mari Zuriaren jaiak direla eta, datozen egunetan herriaren erdigunea itxi egingo dute eta kale batzuen norabidea _____.

ganbiatu / kanbiatu

IVAP

HERRI ARDURALARITZAREN
EUSKAL ERAKUNDEA

2. Zuzen edo egoki itzazu esaldiak “Erlatiboak: komuntadura batzuk eta zehar-galderaren aukera” artikuluko proposamenen arabera.

1. Herritarrei ematen zaien zerbitzua hobetzea da Euskararen Erabilera Normalizatzeko Plana hezuramaitzen duten helburuetariko bat.
2. Eskatutako datu pertsonalez gain, adierazi egin behar da aldizkariaren jaso nahi diren ale-kopurua.
3. Batzarrean aurkezteko esan zenizkidan txostenak ordenagailuan dauzkat.
4. Argi bereizi behar da mezuak dituen ezaugarriak, mezua igortzen duena, jasotzen duena, eta abar.
5. Web-orriaren bidez tratatzen diren datu pertsonalei dagokionez, Eusko Jaurlaritza da zure datuez osatutako fitxategi automatizatuen titularra.
6. Ez dut guztiz ulertu aholkulariek lantzen ari diren gaiaren eta hitzaldiko adibidearen arteko lotura.
7. Arrastiko batzarrean azalduko digute Justizia Administrazioa sare ereduari txertatzeko aldatuko dena.
8. Filmeko protagonistek bazekiten gerta zitekeena eredu ekonomikoa eta soziala errotik aldatu ezik, eta, hala ere, ez zuten ezer egin hori konpontzeko.
9. Zuzentzeko eskatu nizkizun agiriak ekarri dituzu?
10. Giza eskubideei dagokionez, jendearen sentikortasuna eta kontzientzia sendotzeko ekimenak burutzen ditu Arartekoak.
11. Sekulako leizea dago: administrazioak ez daki gazteek nahi dutena eta gazteek ez dakizkitez, esaterako, administrazioak ematen dituen laguntzak.
12. Ez dakit mota horretako agentzien barruan dagoena, eta ez dagokit gainera hori esatea.

3. Lotu hitz bakoitza bere sinonimo eta antonimoekin

	Sinonimoak	Antonimoak
1. apeta	azpikeria, makurkeria	zoriontsu, dohatsu
2. dohakabe	irizkide, uste bereko	sumindu, amorratu
3. otzandu	gutizia, nahiera	antagonista, aurkako
4. amarru	zorigabe(ko), errukarri	zintzotasun, jatortasun
5. gogaide	mantsoitu, lasaitu	gogogabe, gogorik ez

4. Eman letra lodiz dauden hitzen sinonimoak

1. Hezkuntzako eta politikako ordezkari guzti-guztiak eredu, sistema edo marko bakar, **malgu** eta eleanitz baten alde daude.
2. Bilboko alkateari «oso ongi» **begitandu** zaio Jaurlaritza San Mames Barria elkartean sartzea, baina jarritako baldintzak «bitxiak» direla gaineratu du.
3. **Engoitik** Facebook sare sozialak ia 700 milioi erabiltzaile ditu eta erabiltzaile gehien dituen herrialdea AEBak dira.
4. Gazteak, mundu zabalean izateko hainbeste modu dagoela ikusita, euren **zerizanaz** jabetu dira, dituzten ezberdintasunez ohartu dira.
5. Krisiak **galgatu** egin du mugimendu hori, baina ez du gure jokatzeko modua aldatzea ekarri.
6. Ostatuan zeuden lekukoen arabera, atxilotuak eta zerbitzariak **eztabaida** izan zuten diskoteka barnean.
7. Ez da beranduegi, **belaunaldi** honen erdialderako egin duten aurreikuspena galarazi daitekeela diote.
8. Familia askok duten egoera ekonomiko estua ikusita, prezioak KPI-tik gora igotzea **desmasia** hutsa da.

Soluzioak74

- I.
1. gaitzetsi	6. galtzagorriak
2. galarazi	7. altzairu
3. Galdera(-)marka	8. gari zuriz
4. kalparra	9. abeltzaintza
5. galdatu	10. kanbiatu
- 2.
- Herritarrei ematen zaien zerbitzua hobetzea da Euskararen Erabilera Normalizatzeko Plana hezurmamitzen **duen** helburuetariko bat.
 - Eskatutako datu pertsonalez gain, adierazi egin behar da aldizkariaren **zenbat ale** jaso nahi diren.
 - Batzarrean aurkezteko esan **zenidan** txostenak ordenagailuan dauzkat.
 - Argi bereizi behar da mezuak **zer ezaugarri dituen** mezuak, **nork igortzen duen** mezua, **nork jasotzen duen**, eta abar.
 - Web-orriaren bidez tratatzen diren datu pertsonalei **dagokienez**, Eusko Jaurlaritza da zure datuez osatutako fitxategi automatizatuen titularra.
 - Ez dut guztiz ulertu **aholkulariak** lantzen ari diren gaiaren eta hitzaldiko adibidearen arteko lotura.
 - Arrastiko batzarrean azalduko digute Justizia Administrazioa sare ereduan txertatzeko **zer aldatuko den**.
 - Filmeko protagonistek bazekiten **zer gerta zitekeen** eredu ekonomikoa eta soziala erro-tik aldatu ezik, eta, hala ere, ez zuten ezer egin hori konpontzeko.
 - Zuzentzeko eskatu **nizun** agiriak ekarri dituzu?
 - Giza eskubideei **dagokienez**, jendearen sentikortasuna eta kontzientzia sendotzeko ekimenak burutzen ditu Arartekoak.
 - Sekulako leizea dago: administrazioak ez daki gazteek **zer nahi duten** eta gazteek ez **dakite**, esaterako, administrazioak **zein laguntza** ematen dituen.
 - Ez dakit mota horretako agentzien barruan **zer dagoen**, eta ez dagokit gainera hori esatea.

3.

- apeta
- dohakabe
- otzandu
- amarru
- gogaide

sinonimoak

gutizia, nahiera
zorigabe(ko), errukarri
mantсотu, lasaitu
azpikeria, makurkeria
irizkide, uste bereko

antonimoak

gogogabe, gogorik ez
zorionsu, dohatsu
sumindu, amorratu
zintzotasun, jatortasun
antagonista, aurkako

4.

- Malgu: moldagarri, bihurkor
- Begitandu: iruditu, pentsatu
- Engoitik: dagoeneko, honezkero
- Zerizan: zertasun, izatasun
- Galgatu: balaztatu, frenatu
- Eztabaida: kalapita, xextra
- Belaunaldi: hazaldi, gizaldi
- Desmasia: gehiegikeria, neurrigabekeria

IVAP

HERRI ARDURALARITZAREN
EUSKAL ERAKUNDEA

Hirigintza, atzo, gaur... bihar?

Gogoeta lurraldea eta hiria antolatzeak dakarren hainbat arazoren inguruan

JON ARIZKUN
KAZETARIA

Hogeita bost urte bete ditu aurten Lurralde eta Hiri Ikasketetarako Euskal Eskolak (LHIEE). Eusko Jaurlaritzak sortu zuen eskola, eta Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeari (IVAP) atxiki, lurralde eta hiri antolaketan zientifikoki sakontzeko beharraz jabeturik. Urteurrenaren karietara, gure hirigintzaz gogoeta egiten lagundu digu Mikel Iriondok (Legorreta, 1956). Abokatua da, eta Donostiako Hiri Antolamenduko Plan Orokorren Bulegoan ari da lanean joan den aspaldian.

Aurten, Euskal Herriko Unibertsitatean bertan, uda ikastaro bat, honetaz eta hartaz. Hizlariak egin du hitzaldia, eta galdera eske hasi da, entzulearekiko solas eta, behar baldin bada, Joseba Sarrionandiak inoiz esana duen “iritzi konplize”aren bila. Entzuleari bihotz eman nahirik, hizlariak: “Galdera onak egitea zaila da, zalantzarik gabe, baina ahalegindu beharra dago. Nik, galderak egin ditzazuen animatzen zaituztet”.

Hirigintzaz ari, galderak –besterik da onak izatea– bata bestearen ondotik datozkio oinezkoari. Alegia, denboran, iraganari begira, eredu jakin baten arabera egin dira hiriak? Irageanean eredurik

izan baldin bada, eredu horrek irauten du oraindik? Gurean, nola garatu dira hiriak, zein irizpideren arabera? Diktaturaz gero, Autonomia Estatutua indarrean denetik EAEn, hirigintza ereduak aldaketarik izan du? Zein dira, adituen ustez, gaur egungo hirien –euskal herrietako hiri eta hiriburuen– argiak eta ilunak? Eta bazoazke galderak besapean harturik adituak erantzungo ote dizkizun, baina ez da erraza! Forgesek *Administrazioa Euskaraz* aldizkari honetan bertan arrazoi, esan zuenean: “Zailago da beti galderak erantzutea, haiek egitea baino”. Horretan da Mikel Iriondo, gogaide hartu dugun laguna...

Hirigintza premisa zahar eta berriak

Goiago idatziak ditugun galderak mahai gainean jarri eta ufada egin du. “Hiria, herria edo dena delakoa garatzea zinez gauza konplikatu da. Interes eta helburu ezberdinak dira tartean, eta, beti, hiritarren premiak ase beharra dago, dela etxebizitza, dela kaleak egitea edo egokitzeta, dela zernahi. Gainera, gaur egun, bestelako sentsibilitateak ere sartu dira jokoan: natura zaindu beharra, esate baterako”. Ingurumenarekiko sentiberatasun berriak beste elementu bat, berria, ekarri du hirigintzara. Mikel Iriondok XIX. mendera jo du adibide eder bila. “1863an harresiak eraitea erabaki zuen Donostiako Udalak. Ez zirela beharrezko erabaki zuten. Harresiak botatzeak hiria zabaltzea ekarri zuen, Donostiako zabalgunea, alegia, gaur egun jende asko izan donostiar, izan bisitari— miresten dugun Donostia hau. Baina gaur egun erabiltzen ditugun premisak eskuan hartu, eta Donostia hau ez litzateke posible”. Horra kontraesana. “Miresten dugun zabalgunea, ibaiari, itsasoari, padurari egindako konkista izan zen”.

Iriondok beste adibide bat du, aski adierazgarri. “Aurten bertan, uda atarian, Arkitektura eskolak halako tailerra antolatu zuen, eta hiriburuko auzo bateko alderdi bat aukeratu zuen lanerako: Loiolako Lorategi Hiria”. Delako tailerrean, Arkitektura amaitzen ari ziren hogeiren bat ikaslek, batetik; auzoko zenbait biztanlek, bestetik, eta, haiekin batera, zenbait aditu eta profesionalak hartu zuten parte. “Loiolako Lorategi Hiriaren oinarriak XX. mendearen hasieran jarri ziren, artean Donostiako zabalgunea egin berri zenean. Gros ere zabaltzen ari zen orduantxe. Loiolako Lorategi Hiriaren historia irakurri —prentsara joz, adibidez—, eta garai hartako kezka berri izan genuen tailerrekoek, gisako titularrak irakurri genituen: ‘Donostia kezkatzen, langileentzako etxebizitzarik ez dagoelako’. Edo beste hau: ‘Alarma!

Behoko klaseak ez du jaso beraren premiak asetzeko erantzunik!’ Historian zehar errepikatzen den gaia da etxebizitza, aldiro eguneratua. Gai batzuk dira atzokoak, gaurkoak eta biharkoak. Zabalguneak ez zuen asetzen jende askoren premiarik eta, beraz, auzo berri bat hutsetik antolatzea izan zen soluzioa”. Langile auzoa egin zuten, inondik ere, garaiko terminologiaren arabera. Gaur egun, “babes ofizialeko etxeak, etxebizitza sozialak”... erabiltzen dira, nahiz eta, finean, gauza bera diren Iriondoren esanetan...

Galdera bertsuak, erantzun ezberdinak

Beharrei erantzuteko erak aldatu dira, gaur eguneko gizarteak dituen zenbait sentiberatasun eta kontzientzi hartzeren ondorioz. Donostiako Loiolako Lorategi Hiria eratu zutenean, XIX. mendearen amaieran, XX.aren hasieran, zabalgunean ari ziren lanean, indar batean ari. Etxebizitza zen arazoa. Historian zehar behin eta berriz errepikatzen diren arazoak ditugu. “Behin eta berriz errepikatzen den arazoa da, adibidez, kokapenari dagokiona. Etxebizitzak halako leku jakin batean eginez gero, harako errepide eta garraiobideak antolatu beharra, hain zuzen”.

Gaiak errepikatuagatik ere, ordea, galderak berak, edo bertsuak, izanagatik ere, erantzun modua erabat aldatu da orduetik hona. “Garai hartan ez zuten batere arazorik izan Donostia berri hura egin behar, eta itsasoari tokia jateko, edo ibaiari. Ez zuten buruhausterik ez aurreiritzirik horretarako. Urteak iragan eta, gaur egun, Donostiara etorri eta ‘kezkarik gabe’ egindako hiria miresten du bisitariak. Izan ere, gaur egun badakigu ez dagoela itsasoari tokia jaterik, ibai nahi bezala desbideratzerik, balio bereziko padurak aldiro komenentziaren arabera eskuratzerik. Atzo eta gaur, galderak berak dira, erantzunak aldatu dira”.

Hiriak, planifikazioaren ondorio

Ageri denez, Ipar Euskal Herrian eta Hegoaldean zeharo bestela antolatu dira herri eta hiriak. Oso modu ezberdinean landu da lurraldea, batean eta bestean. “Ipar Euskal Herrian ez dago Bilbo ez Donostiarik, Baiona izan ezik. Lapurditik Zuberoara bitarte, Google bidezko ortofotoak begiratuko bagenitu, lurraldea okupatua dagoela ikusiko genuke, han eta hemen etxetxoz bete dago dena. Honako alderdian, Donostiako, Bilboko eta Iruñeko zabalgunek planifikazioaren ondorio dira. Gasteizko kasua ezberdina da, hiri txikiagoa delako, eta haren zabalgunea berriagoa delako”. XIX. mendearen amaierako zabalgunek, eraikin eta kaleon banaketa, planifikazioaren ondorio dira. Bestela, ezinezko litzateke hiriok ageri duten uniformetaz hiri hori.

Ereduok, bestalde, Bartzelonakoari jarraitzen zaizkio zuzen-zuzenean, eta *Cerdá zabalgunea* dute eredu, hots, Kataluniako Ildefonso Cerdá i Sunyer (1815-76) ingeniariak Georges-Eugene Haussmann (1809-1891) baroiak Parisen egindakoa aztertu, landu eta egokitutako lana. “Donostiak eta Bilbok ez ezik, EAEko herri txiki askok ere planifikazioa izan dela erakusten dute. Gipuzkoan bertan, Tolosa batek, Azpeitia batek, herriaren bihotza ordena minimo batekin hazi dela erakusten digute. Ordena minimo hori, bistan da, plangintzaren ondorio da. Besterik da gustatzea, ala ez”. Mikel Iriondo da mintzo, betiere.

XX. mendearen erdialdean, Francoren diktadura izan zen Espainian, eta Euskal Herrian. Ordukoa da lehenengo Lurzoru legea, 1956koa. Haren arabera, hiriplangintzak hiri osoa kontuan harturik egin behar ziren, eta ez, ordu arte bezala, atalkako zabalgunek eta berritzeen bidez. Lurzoru lege hark hainbat jarraibide zehaztu zituen, bai formalak, bai materialari zegozkionak, bai bestelakoak. Horrek administrazio modu bat ere

Bilbo, Donostia eta Iruñea.

abiarazi zuen espainiar estatuan, Madrileko ministerio batean zentralizatu zena, artxibo eta guzti. “Datu jakingarri bat hemen: 60ko hamarkadan hasi eta 80kora bitarte –eman dezagun, Espainiako Konstituzioa onartu bitarte–, Gipuzkoako hirigintza-planak Madrileko ministerio hartako bulegoan biltzen zituen apala hainbat metro luze zen; aldiz, Andaluziakoak, Gaztelakoak, Madrilekoak, Kataluniakoak jasotzen zituenak apenas zuen edukirik. Datuak zer erakusten duen, gure ardura, diziplina, beldur, zintzotasun edo dena delako interpretazioak aparte, Gipuzkoak zuzen bete zituela lege hark agintzen zituen jarraibideak, espainiar estatuko beste hainbat lekuk ez bezala. Eta horra gaur egun dugun topikoa: Mediterraneo itsasertzean askoz handiagoa dela espekulazioa, iruzurra, diru beltza, gure lurraldean baino. Eta topikoak beti du egiatik zerbait”.

EVETU- LURRALDE ETA HIRI IKASKETETARAKO EUSKAL ESKOLA (1986-2011)

LURRALDE ETA HIRI IKASKETETARAKO EUSKAL ESKOLA (EVETU)

Lurralde eta Hiri Ikasketetarako Euskal Eskola (EVETU) 80/1986 Dekretuaren bitartez sortu zen, IVAPen menpe dago eta, izenean bertan agertzen diren gaiengatik, Zuzendaritza Kontseiluan gai horietan eskumena duten Jaurlaritzako sailek hartzen dute parte.

Hogeita bost urte hauetan, EVETUK hainbat prestakuntza-ekintza antolatu ditu, eta euskal enplegatu publiko eta profesional ugari hartu dute parte jarduera horietan. Gainera, EVETUri esker, arlo horietako ikerkuntza garatu da eta gai horien inguruko argitalpen garrantzitsuak atera dira.

Une honetan bizi dugun krisialdia gogorra da gizartearentzat zein profesional eta herri-administrazioentzat. Horrek, jakina, hausnar egitera behartzen gaitu sektore pribatuaren, administrazioaren eta lege- eta finantza-bitartekoen esku-hartzeaz eta horrek hirigintza-politikan izan behar duen aplikazioaz. Zalantzarik gabe, praktika horiek gizartean izan dituzten ondorioak eta finantza-jarduerak hirigintzaren bitartez gizartean izan duten inpaktua itzelak izan dira. Hirigintzan, lurralde-antolamendua eta ingurumena eta parte-hartze publikoa bezalako paradigma berriak sartu dira, EVETUK bultzatuta. Beraz, Lurralde eta Hiri Ikasketetarako Euskal Eskolaren urteurren hau ziurgabetasun ekonomiko handiko une batean iritsi bada ere, espero dugu eskola, ahal den neurrian, bilgune eta prestakuntza-leku izatea, horrelako fenomenoak ulertzeko eta arlo honetan diharduten eragileak espezializatzen.

HIRIGINTZA KRISIA

“Gure hiriek lurralde berria okupatu dute, batzuetan itsasoa, besteetan mendia, baina lur berria okupatu beti. Horra Bilbo, horra Donostia, Iruñea, Gasteiz... Ekonomi krisiak galgatu egin du mugimendu hori, baina ez du gure jokatzeko modua aldatzea ekarri. Lehengo txip hori dugu barnean sartua. Gipuzkoako herri txikiak joan, eta berdin. Nafarroara joan, eta berdin... Horra etxe elkarri atxikitakoek ekarri duten arazoa, okupazioa, alegia. Hartu oraingo herrien argazkiak, eta duela hogeit hamar urtekoak. Ez dute ikustekorik. Orduan, eliza, plaza, eskola eta dozena erdi bat etxe ziren gure herri txikiak. Gaur egun, garai bateko herrigunea ez da herriaren zati txiki bat besterik. Alegia, herri txikietan ere, hirietan bezala, lur berriak okupatzera jo dugu, txip bat bera erabili dugu han nahiz hemen. Jasangarritasuna, zer bioklimatiko eta ahoa betean ibiltzen ditugun terminoak gorabehera, hirigintza krisiaren ardatzetarik bat lur berriak okupatzea da. Ingurumenarekiko sentsibilitatea benetan kontuan hartuz gero, hankaz gora jarri beharko genituzke orain arteko ekimen asko eta asko. Ezin dugu horrela jarraitu, lurra okupatzen segi. Hiri guztietako ohiko arazoak konpondu behar ditugu, baina lur berriak okupatu gabe. Orain arte, eremu berriak okupatzea izan da ohiko soluzioa. Gaur egun bestelako sentiberatasuna dugunez, lur berriak okupatzea ez da irtenbidea. Ekonomi krisia, eraikuntza krisia, dugu alde batetik, bai, baina hirigintzak duen krisia beste ikuspegi aldaketari, balizko aldaketari, loturik dator”.

Garai berria: krisia(k)

Autonomia Estatutuak aldaketak ekarri zituen, bistan denez. Hirigintza eskuduntza guztiak bereganatu zituen Eusko Jaurlaritzak, autonomia handia izan du EAeko Administrazioak lurraldea eta hiriak antolatzeko. Horren ondorio da Lurzoru lege berria, 2006an Gasteizko legebiltzarrean onartu zutena.

Azken urte hauetan, jakina denez, ekonomi krisiak arlo guztietan eragin du eta, besteak beste, hirigintza krisia ere ekarri du. Hirigintza krisi horren adierazgarri dira gehiegizko etxe kopurua egin izana, lur eremu handia okupatzea... Gehiegikeria eta desmasiak estu hartu dira EAEn, Iriondoren iritiz. “Lurzoru legea betetzen eta betearazten saiatu garelako, batetik; baina baita arduraz jokatzeko tradizioa dugulako ere, izan hirigintza kultura handia dugulako –hau da, historian zehar iraun duen ikuskera bat–, edo dena delakoagatik”.

Orain, berriz, krisian dago hirigintza, leku guztietan ere, nahiz eta ezaugarri bereziak dituen lekuan-lekuan. “Berezitasun horiek ditugu –hirigintza tradizioa, arduraz jokatu nahia...–, eta, berezitasun horien barruan ere, krisian gaude gu, hemen, EAEn”. Inondik ere, ingurumenarekiko premisak, harekiko sentiberatasuna dugu frogara... Ekonomi boom-aren garaian, dirua jarri, eta zenbait hiri errealitate sortu dira, batzuk oso egokiak, Bilbon ibaiertza berreskuratzen egin den hobekuntza, adibidez. Ibaiari aurpegi txukuntzea, hiria ibaiari irekitzea, garraiobideetan egin den aurrerapena –metroa da frogaren behina–, Bilbo inguruan egin diren egokitzapenak... dirua lagun egin ahal izan da. Diru inbertsioak diru etekina lortzeko bide gertatu dira hirigintzan ere, kasu askotan. “Baina oraingo ekonomi krisiak dio hirigintza ez dela dirua lortzeko bidea. Hirigintza, diziplina den aldetik, krisian dago, eta ekonomi krisiak ez du hura areagotu besterik egin”.

Hiritarraren kontraesanak

Azken urte hauetan sutsu eztabaidatu da garraiobidearen inguruan. Autoa dugu batetik; garraiobide publikoa, berriz, bestetik... Gauza jakina denez, ingurumen sentiberatasunak hiritarrari esaten dio garraiobide publikoa erabili behar duela, autoa gutxiago atara... Aldiz, datuek kontrakoa erakusten digute, Iriondoren esanetan. “Gizakia, bi oinen gainean dabilen kontraesana dela esan ohi dut nik. Lur berriak okupatzeko txip zaharkitu horrekin segitzen dugu lanean, besterik ez balego bezala. Errepide mordoa egiten ari gara, hau da, auto pribatuaren erabilera bultzatzen ari gara. Lur berriak okupatzeko kultura dugu, errepide berriak egiten segitzen dugu etengabe, auto partikularra erabiltzen...”. Gurpil zoroa, azken finean, hiritarrok gerarazi beharko duguna, sentiberatasun berrien arabera jokatu, oroz gain. ■

INFORMAZIO BILAKETEKIN JOLASTEN

GORKA JULIO

Internet inoiz gizakiak izan duen ezagutza iturririk zabalena eta eskuragarriena da, behintzat sarean sarea erabiltzeko aukera dugunontzat. Hau horrela izanik, zailena, askotan, egokia edo interesgarria den informazioa topatzea izaten da. Beste askotan, informazioa etengabe jaso nahi dugu, baina bila joan behar izan gabe. Beste batzuetan aldiz, gure ingurukoek edo makina batek informazio hori interpretatuz emaitzak fintzea beharrezkoa zaigu; edota gauden testuinguruak kontuan hartuta erantzutea. Informazioaren bilaketa, jarraipena eta kudeaketa izango dira beraz artikulua honen mamia.

Internetek webgune gutxi batzuk zituen, bilatzaileak baino, direktorioak nahikoak ziren. Oso ezaguna izan zen Yahoo, adibidez, direktorio bat izan zen bere hastapenetan. Orain, aldiz, bilatzaileak beharrezkoak dira zerbait bilatzeko. Bilatzaile mota asko dago; batzuk orokorrak, beste batzuk, ordea, gai zehatz bati zuzenduak. Horietatik guztietatik Google da erabiliena eta osoena. Bilaketak fintzeko sintaxi berezi batzuk erabili daitezke. Horiek ikasi behar ez izateko, bilaketa kutxaren ondoan azaltzen den “bilaketa aurreratua” botoia sakatuz formulario bidez gauza bera lor daitezke; baina, gutxi direnez, erraza da horietako batzuk behintzat ikasi eta erabiltzea.

- **Esaldi zehatza bilatu:** Esaldi zehatz bat bilatu ahal izateko kaxotxak (“ ”) erabili behar ditugu. Adibidez, “*euskarazko egunkariak*”.
- **Eragileen bidezko bilaketa:** Hainbat hitz agertzea nahi badugu + edo AND eragileak erabili ditzakegu. Berez, hori da Googlek egiten duena, besterik adierazi ezean. Hitz bat edo beste bilatu nahi denean, aldiz, OR edo | erabili behar dugu.
- **Hitz batzuk bai, baina beste batzuk ez zehazteko,** - karakterea erabiliko dugu.

Adibidez, *hotel durango -mexico*. Bilaketa horrekin *hotel* eta *durango* hitzak dituzten emaitzak nahi ditugu, baina *mexico* hitzak ez du horietan agertu behar.

- **Komodinen erabilera:** * ikurra baliatuz hutsuneak utz ditzakegu gure bilaketan, eta hutsune hori edozein hitzek ordezkari dezake. Adibidez, Axularrek * idatzi zuen. Bilaketa horrekin, * horren ordezkari edozein hitz duten bilaketak ikusiko ditugu.
- **Link:** Edozein webguneri lotura egiten dioten webguneak erakusten dizkigu. Adibidez, link:www.ivap.euskadi.net
- **Allinurl:** Webgunearen helbidean hitz horiek dituzten emaitzak bakarrik erakusten dizkigu. Allinurl:2011 zinemaldia.
- **Allintitle:** Webgunearen izenburuan hitz horiek dituzten emaitzak bakarrik erakusten dizkigu. Adibidez, Allintitle: euskara elkarteak.
- **Allintext:** Webgunearen gorputzeko testuetan hitz horiek dituzten emaitzak bakarrik erakusten dizkigu. Adibidez, Allintext: Guggenheim.
- **Site:** Gure bilaketa webgune zehatz batera mugatzeko balio du, interesgarria webgune konkretu baten barnean

zerbait bilatu behar dugunean. Adibidez, `site:ivap.euskadi.net Ikastaroak`. IVAPen webgunearen barnean ikastaroak hitza bilatzen du.

- **Inurl:** Allinurl bezala, baina beste hainbat hitzekin ere konbina daiteke. Adibidez, `zinemaldia inurl:2011`. Aurrekoan ez bezala, honetan helbidean *2011* agertzea eskatzen dugu, baina *zinemaldia* hitza edozein tokitan ager daiteke.
- **Intitle:** Allintitle bezala, baina beste hainbat hitzekin ere konbina daiteke. Adibidez, `euskara intitle:elkartea`. Aurrekoan ez bezala, honetan izenburuan *elkartea* agertzea eskatzen dugu, baina *euskara* hitza edozein tokitan ager daiteke.
- **Cache:** Googlek webguneen bertsio bat gordetzen du. Eragile berezi horren bidez, Googlek duen bertsio hori erakusten digu. Adibidez, `cache:teketen.com`.
- **Filetype:** Fitxategi mota konkretu bat bilatzeko balio duen eragilea da hau. Eragilearen ostean fitxategi motaren luzapena sartuta erabiltzen da. Adibidez, `IEB11 aurkezpena filetype:pdf`.
- **Define:** Hitz baten definizioa azkar topatu nahi badugu, eragile honek lana erraztuko digu. Adibidez, `define:hacker`.

Horretaz gain Googlek beste hainbat gauza berezi ere eskaintzen dizkigu. Denak <http://www.google.com/intl/en/help/features.html> helbidean aurki ditzakezue eta bere sintaxia ikasi edo bertan agertzen den bilaketa kutxa betez erabili: eguneroko informazioa kontsultatzeko (eguraldia, ordua, eguzkiaren irteera...), tresna bezala erabil daiteke (kalkulagailua, unitateen arteko bihurtailua, datu publikoak kontsultatzeko tresna...), hizkuntzarekin erlazionaturiko kontsultak (sinonimoak, definizioak, ortografia...), bilaketa lokalak, osasunarekin erlazioa duten bilaketak, bidaiekin erlazionaturikoak (hegaldiak, moneta bihurtailua, mapak...) eta abar, eta abar.

Aukera horiek guztiak ikusita, badirudi Googlek dena egin dezakeela, eta esaldi hori gero eta erreala goa bada ere, ez da guztiz egia. Sektore oso lehiakorra, adibidez, bidaia eta aisialdiarena da. Hegaldiak bilatzeko, adibidez, Traber (<http://traber.com>) edo Kayak (<http://kayak.com>) bezalako bilatzaileak ditugu; hotelak bilatzeko, aldiz, Trivago (<http://trivago.com>) oso erabilia da. Horrek adierazten digu bilaketan esparrua ikeritzeko dagoela.

Baina bilaketan erronka bilatzen ari garen horri buruzko informaziorik zehatzena baino, bakoitzarentzat egokiena ematea da. Horregatik bilaketak gero eta sozialagoak izango dira. Hau da, gure inguruko jendeak esaten duena kontuan hartzen duten bilaketak. Aldi berean, testuingurua eta semantika ere gero eta gehiago hartuko dute kontuan. Bilaketa baten emaitzak ez dira berdinak izango, adibidez, Donostiatik edo beste toki batetik gertuko farmaziak bilatzen baditugu. Gainera, *farmazia* hitza ezagutu eta ez hitza agertzen delako baizik eta bere esanahia kontuan hartuta, horren ondoko farmazien ordutegia eta egoera emango dizkigu sistemak.

Google bera ere bide hori lantzen dabil aspaldian. Bilaketa bat egin eta eskuineko aldean aukera gehigarriak irekiz gero, aukera soziala eta kokapen bat zehazteko aukera daukagu eta sartu dugun bilaketa terminoa hartu eta harremana dugun pertsonen artean bilaketa fintzen dugu. Aldi berean, aukera horietako beste batean kokapena zehazteko aukera ere ematen digu, nahi izanez gero, kokapen zehatz bati buruzko bilaketa fintzeko. Aukera horiek guztiak eguneroko bilaketetara baino, Internet gailu mugikorretan erabiltzeak sortutako egoera berrietara egokitzen dira hobekien. Gailu horietan informazio zehatza eta azkar jaso behar izaten dugulako; baina, batez ere, mugimenduan gaudenez, kontsulta

egiten dugun testuingurua ere ulertzea beharrezkoa delako.

Aipatutako aukerak ematen dituzten beste bilatzaile batzuk ere badaude. Wolfram Alpha (<http://www.wolframalpha.com/>), adibidez, datu, eragiketa matematiko eta bisualizazioak egiteko gai da sartutako informazioarekin. Evri (<http://evri.com>) bilaketa semantikoa oinarritzen da, eta denbora errealean sarean gertatzen denari buruzko filtroak ezartzeko aukera ematen du. Qwiki-k (<http://qwiki.com>) ere analisi semantiko erabiltzen du era erakargarri batean: bideoa eta audioa erabiliz sartutako terminoari buruzko laburpena ematen du.

Bilaketez gain, sarritan informazio zehatz batera harpidetzea nahiko izaten dugu. Askotan, interesatzen zaigun informazioa ez da dagoena, baizik eta etorkizunean egon daitekeena. Horretarako, bilatzaileetako alertak daude, Google Alerts (<http://alerts.google.com>). Hori baino osatuagoa eta gai zehatzei buruzko jarraipenak egiteko Recorded Future (<http://recordedfuture.com>) tresna erabil daiteke. Tresna hori, orain dagoen informazioa baliatuz, etorkizuneko prospektiba bat egiten saiatzen da.

Amaitzeko, eduki sindikazioari buruz ere hitz egin behar dugu. Horri esker alerten bidez egiten dena askoz hobeto egin baitaiteke. Eduki sindikazioa erabiltzaileei eduki batzuetara harpidetzeko erraztasunak ematean datza. Sindikazioa jario izeneko fitxategi batzuekin lotuta dago. Jarioa, apaingarri gehiegirik gabe, asko eguneratzen diren webgune eta Internet zerbitzuen informazioaren edukia ematen digun fitxategi (XML formatuan) bat besterik ez da. Informazio hori lortzeko fitxategi horretara harpidetu behar dugu, eta harpidetza hori jario irakurgailuen bitartez (Google reader adibidez) egiten da. Tresna horri esker interesatzen zaizkigun, webgune, blog, bilaketa emaitza... etab. jaso ahal izango ditugu bila joan gabe. ■

ERREKLAMAZIOA

JOSU UNZUETA AJURIA

2061eko urria. EAEko (Eurdal Autonomic Enterprise) Administrazioa makina barrokkoa da, basamortuaren erdian eraikitako labirintoa bezain trikimailu gupidagabea.

Joseba Kerexetak, Erreklamazio Saileko atetik sartuta, harreragilea ikusi du. Mahai gainean, ez paperik, ez ordenagailurik. Mende hasierako krisi ekonomikoa gainditzeko modu bakarra izan zen hura: *Zero Makina* egitasmoa. Akabo konputagailuak eta fotokopiagailuak! Zertarako erabili makina bat, zeregin horretan ehun langilek jardun ahal badute? Urte gutxiaren buruan, EAEko administrazioa munstro erraldoia bihurtu zen. Dekretuz, biztanle guztiak funtzionario bihurtu ziren.

—Erreklamazio bat egitera nator.

Harreragileak prozedurari hasiera eman dio:

—Betor Erreklamazio Saileko lau mila hirurehun eta hogeita batgarren funtzionarioa!

Puntuak, ate bat zabaldu eta sator itxurako izaki ezdeus bat agertu da.

—Otoi, jarrai biezaio izapide-abiarazleari.

Joseba Kerexeta pasabidez betetako zorbio batean sentitu da. Azkenean, gela batean itxaroteko esan dio funtzionarioak.

—Erreklamazioa benetakoa den egiaztatu behar dugu. Horretarako, beste funtzionario bat etorriko da. Ondoren, beroren asmoa aztertzea dator: asmo txar batek erreklamazioa balio gabetuko luke.

Administrazioaren funtzionamendu bikainaren sekretua da prozedura infinituraino luzatzea. Erreklamazio Sailean ezin hobeak dira langintza horretan.

Pasabidez pasabide eta gelaz gela, atoian doa Joseba Kerexeta, baina pozik sentitzen da, langa guztiak gainditzen ari baita. Halako batean, albo banatan, grebalarien ordezkaria eta tren-enpresaren arduraduna jarri zaizkio, erreklamazioan arre edo iso egin dezan animatzeko. Lehena nahastaile profesionala da. Mende hasierako kolapso ekonomikoren ondorioetako bat sindikatuak desagertzea izan zen, eta haien lekua *Suminduen Mugimenduko* zalapartariak bete zuten, hots, gizartearen benetako iraultza lortu nahi omen zuten neohippy haiek.

Sistemak, ordea, alde bietara erabil ditezkeen jaka horien antzera erabiltzen ditu haien aurka jartzen direnak. Agintariak bizkor otzandu zuten mugimendu hura, denak ararteko bihurtuta. Historian maiz jazo ohi den legez, irauli zen bakarra iraultzaileen ideologia izan zen. Tren-langile haien alde ari ei den morroia kasta berri horretakoa da: haren aldarrikapenak antzerki-generoari dagozkio.

Egunak pasatu ahala, Joseba Kerexetak irudipena dauka sator bihurtzen ari dela, prozedurak aurrera egin ahala galeria gero eta sakonagoetan amiltzen ari dela. Baina, beste alde batetik, adoreturik dago, susmoa baitu inor ez dela hain urrun heldu erreklamazio batean. Eta, amorraturik, besoa altxatu du, Goliaten aurka harria jaurtitzera doan David moderno baten antzera.

Edozein modutan ere, gezurra da inork ez duela sekula boterea garaitu. Botereak, bere burua salbu izateko, ilusio hori sortu behar du hiritarren artean: ez dela garaiezina, arauak eta legeak aldagarriak direla. Loteriaren amarru bera da: jendeak jokatzen jarrai dezan, tarteka (oso tarteka) norbaitek dirutza irabazi behar du. Azken batean, propaganda besterik ez da. Azken gelan dago Joseba Kerexeta. Bi ate ditu aurrean. Ahots distortsionatu bat aditu du bozgorailutik. Esan dionez, lehena ERRUAREN ATEA da. Arrazoi asko daude erruduna izateko (adibidez, erreklamazio-egilearen temak berak bihur dezake errudun). Bigarrena, berriz, SISTEMAREN FUNTZIONAMENDU ONAREN ATEA da (erreklamazioa onartzeak horixe frogatuko luke, besterik ez).

Joseba Kerexeta azken galderaren zain dago, jakinda erantzun desegoki batek aurreko urrats guztiak hondatuko dituela. Agian, erantzun zuzen bakarra norberaren erruduntasuna aitortzea da. Azken trantze horretan, nahigabeturik sentitu da.

—Berandu ote da atzera egiteko? —galde-tu dio ahots distortsionatuari.

Ez du erantzunik jaso. Ate biak aspaldi baraurik dauden hilobi goseberak begitandu zaizkio.

Orduan, azken galdera entzun du. ■

EUSKARAREN EGOERA ETA AZKEN URTEETAKO BILAKAERA ZENBAKITAN

IVÁN IGARTUA eta JON AIZPURUA

HIZKUNTZA POLITIKARAKO SAILBURUORDETZA (HPS)

Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak euskararen egungo egoera eta azken 15-20 urtean izan duen bilakaerari buruzko adierazleak biltzen dituen txostena egin du eta emaitza nagusiak Eusko Legebiltzarreko Kultura eta Euskara batzordeko kideei aurkeztu dizkie. Ikerlanaren abiapuntua Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia (EBPN) izan da. Izan ere, txostena osatzen duten adierazleak antolatzeke orduan, EBPNk jasotzen dituen hiru helburu estrategikoak (euskararen ondorengo-geotaraztea, euskararen erabilera eta euskararen elikadura) hartu dira ardatz. Guztira 101 adierazle bildu dira, denak kuantitatiboak, hau da, egoeraren eta bilakaeraren berri kopuruen bitartez ematen dutenak. Adierazle bakoitza bi modutan aurkezten da: alde batetik, datuak tauletan edota grafikoetan jaso dira; bestetik, informazio horren azalpen laburra eskaini da, daturik esanguratsuenak dagoen ingurunean kokatuz. Adierazleak elikatzeke erabili diren iturriak publikoak dira. Horien artean, honakoak azpimarratu daitezke: Eusko Jaurlaritza, EUSTAT, INE (Instituto Nacional de Estadística), Euskal Herriko Unibertsitatea, Osakidetza, HABE, Soziolinguistika Klusterra eta EITB.

Ikerlana EBPN berrikusteko beharretik sortu da. EBPN adostu eta onartu zene-

tik, oinarrizko tresna izan da EAEko hizkuntza-plangintzan eta normalizazioan, lerro estrategikoak definitzeko eta haiek gauzatzeko garaian. Baina, Euskararen Aholku Batzordeak duela bi urte adierazi zuen bezala, EBPN egoera berrietara egokitzea eta, aldi berean, sortu diren premia berriei erantzutea ezinbestekoa da euskararen normalizazioan aurrera egin nahi bada. Hortaz, funtsezkoa da euskarak gaur egun bizi duen egoera eta azken urteetan izan duen bilakaera ezagutzea, nahiz eta zenbait kasutan abiapuntuaren gaineko datuak falta diren.

Euskararen ezagutza

Txostenak erakusten duenaren arabera, euskararen ezagutzan oro har aurrerapauso argiak eman dira azken urteotan. Izan ere, Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) biztanleen %37,5 elebidun da gaur egun. 1981ean, aldiz, EAEko elebidunen ehunekoa %21,9koa zen. Lurraldean datuak aztertzean, azpimarragarria da gaur egun gipuzkoarren erdia baino gehiago elebidunak direla (345.000 pertsona). Bizkaian ia hirutik bat da elebidun (338.000 pertsona). Azkenik, Araba da elebidunen ehunekorik eta kopururik txikiena duena: lautik bat da han elebidun (72.000 pertsona). Azken urteetako bilakaerari erreparatzen badiogu, dena den, aise oharutuko gara Arabak izan duela elebidunen

kopuruari dagokionez hazkunderik deigarriena (15 urtean ia bikoiztu egin baita). Elebidunak gehituz joan dira bereziki gazteen artean: 30 urtetik behera erdia baino gehiago elebidunak dira dagoeneko eta 15 urtetik behera %70etik gora.

Arloka, euskarak eman dituen aurrerapausoak ikusgarriak izan dira batez ere hezkuntzan, liburugintzan, eta informazioaren eta komunikazioaren teknologietan. Hezkuntzari dagokionez, 2009/10 ikasturtean 341.723 ikasle matrikulatu ziren unibertsitate aurreko hezkuntzan, eta horietatik %60k D ereduari eman zuten izena. Bilakaerari dagokionez, D ereduari etengabe hazi da. 1983/84 ikasturtean, D ereduko ikasleak %14 ziren, 1995/96 ikasturtean, halako bi (%30) eta, esan bezala, 2009/10ean, %60. D ereduari nagusi da ikasmaita guztietan, Lanbide Heziketan izan ezik. Lanbide Heziketan D ereduari poliki-poliki gora badoa ere (2010/11 ikasturtean matrikulatuena %25, baina hamabost urte lehenago %10 besterik ez zen), oraindik nagusi da A ereduari (%70). Irakasle elebidunen bilakaera ere nabarmena izan da. 1976/77 ikasturtean, hau da, hezkuntza-sisteman euskarazko ereduak ezarri aurretik, irakasle elebidunak %5 baino ez ziren. Gaur egun, aldiz, euskaraz irakasteko gaitasuna duten irakasleak %90etik gora dira.

Euskarak unibertitatean bizi duen egoerari hurbilketa egiteko, Euskal Herriko Unibertsitateko (EHU) datuak izan ditugu kontuan. EHU lehengo matrikulatu diren ikasleen %45ek euskara hautatu du 2008/09 ikasturtean. Euskarazko aukeraren alde egiten dutenak gero eta gehiago dira. 1995/96 ikasturtean, ikasketak euskaraz egitea aukeratu zutenen %20 baino ez ziren. Ikas-eremuaren arabera, gizarte zientzietan eta zientzia juridikoetan (bieten %48), alde batetik, eta zientzia esperimentaletan (%45), bestetik, izan dira euskaraz matrikula egin dutenen ehunekorik handienak, eta osasun zientzietan (%35), aldiz, txikienak.

Liburugintzari dagokionez, 2000tik 2009ra bitartean eskaintza editorialak (paperean zein euskarri digitalean) hazkundera handia izan du oro har, nahiz eta urtetik urterako datuetan gorabeherak izan diren. Horrela, 2000tik 2009ra %54ko igoera izan du argitaratu diren tituluen eskaintzak. Nobedadeen eta berrargitalpenen arteko tartea nahiko antzekoa da: urtero %70 inguru nobedadeak dira eta %30 inguru berrargitalpenak. Nobedadeen barruan, 2009. urtean gehiago izan dira euskaraz sortuak beste hizkuntza batzuetatik itzulitakoak baino. Gaiaren arabera, argitaratutako liburuak bi multzo nagusitan sailkatu daitezke. Lehenengo multzoan hezkuntza, irakaskuntza, haur eta gazteentzako liburuak, giza eta gizarte zientziak eta helduen literaturakoak daude. Ekoizpen osoaren %90 baino gehiago hartzen dute hauek. Bigarren multzoan, aldiz, zientzia, teknika, aisia eta erlijioa bezalako gaiak jorratzen dituzten liburuak sartzen dira. Pisu txikia dute kopuru orokorrean.

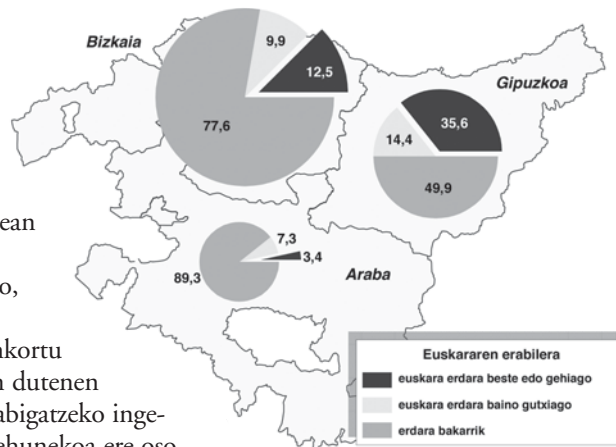
Informazioaren eta komunikazioaren teknologien datuak adierazten dutenez, gaztelania da EAEko erabiltzaileek Interneten nagusiki erabiltzen duten hizkuntza (%90etik gora). Euskaraz nabigatzen dutenen kopuruak gora egin du nabarmen, nahiz eta hazkundera gaztelania era-

biltzen dutenena baino apalagoa den. Edonola ere, gaur egun euskararen erabilera ingelesaren parean dago. Azken urteotako bilakaerari begiratu gero, 2005etik hona badirudi %20aren inguruan egonkoritu dela euskaraz nabigatzen dutenen ehunekoa. Interneten nabigatzeko ingelese erabiltzen dutenen ehunekoa ere oso antzekoa da. Euskaraz nabigatzen dutenak webgune kulturaletara eta musikari buruzkoetara sartzen dira gehienbat.

Euskararen erabilera

Euskararen egoera aztertzen denean, euskal hiztunek zenbat (eta zein maiztasunez) erabiltzen duten euskara izan ohi da kezka nagusia. Inork gutxi jarriko du zalantzan euskararen ezagutzan urrats nabarmenak egin direla, baina euskararen erabilerari buruz dagoen iritzia oso bestelakoa da. Egoera argitze aldera, komenigarria da hizkuntzaren erabileran eragiten duten faktore nagusiak zein diren ezagutzea. Hizkuntza bat erabiltzeko hainbat faktore egon daitezke, baina bi dira nagusi: erraztasuna, hau da, hiztunak hizkuntza hori zailtasunik gabe erabiltzeko gaitasuna, eta harreman-sarea, hau da, hiztunak norekin hitz egin izatea. Horrek ez du esan nahi, inondik inora, bi baldintza horiek betez gero hizkuntzaren erabilera ziurtatua dagoenik, baina bai bi baldintza horiek gabe hiztunak nekez erabiliko duela hizkuntza.

Euskal hiztunok bi baldintzok zenbateraino betetzen ditugun adierazten duten zenbait datu azalduko ditugu jarraian. Erraztasuna oso lotua dago lehen hizkuntzarekin. Euskaraz errazago edo erdaraz bezain erraz moldatzen diren elebidun gehienak etxean jaso dute euskara. Gaur egun, euskara etxean jaso duten elebidunak eskolan edo euskaltegian ikasi dutenak baino gehiago dira; baina indarberri-

Euskararen erabilera lurraldeka. EAE, 2006 (%).

Oharra: zirkuluen tamaina lurralde bakoitzeko biztanleriaren arabekoa da.

tzen ari den hizkuntza batean normala denez, gero eta gehiago dira euskara bigarren hizkuntza duten elebidunak, bereziki gazteen artean. Izan ere, 30 urtetik beherako elebidunen artean euskaldun berriak erdia baino gehiago dira, eta 20 urtetik beherako artean bi heren baino gehiago. Halaber, elebidunen erdia lehenengo eta bigarren gune soziolinguistikotan bizi da, hau da, erdaldun elebakarrak nagusi edo erabat nagusi diren guneetan. Hala ere, elebidunen kopurua hazi den neurrian, gero eta pertsona gehiagok erabiltzen du euskara, bereziki eremu formaletan (osasun-zerbitzuetan, administrazioan edo aurrezki kutxetan). Egia da, baina, elebidun gazteen artean euskara nagusiki erabiltzen dutenen proportzioa jaitsi egin dela, nahiz eta azken kale-neurketaren arabera haurren eta gaztetxoaren artean erabilera duela bost urtekoa baino handiagoa izan.

Datuak datu, berebiziko garrantzia du hizkuntzaren normalizazioaz arduratzen diren eragileek euskararen egoeraren eta bilakaeraren berri aldiro emango dien tresna erraza eta argia eskura izateak. Kultura Sailean egindako txosten honek bide horretan abiapuntu eta urrats sendoa izan nahi du. ■

ZENBAIT GOGOETA INFORMATIKAKO EUSKARA ARAUTZEAZ

JOSE RAMON ETXEBARRIA

EHUKO IRAKASLEA

Testu idatziak modu ofizialean lan-tzen dituzten hizkuntza guztietan, oso kontuan hartzekoak izaten dira arauak. Azken batean, testu idatzia mintzatzen den ahozko testu naturalaren murriztapen artifiziala da beti, historian zehar idazleek ahozko aldaera baten inguruan eginiko aukeren ondorioa. Urteetan zehar etengabe sortu dira praktikan idatzizko formen zenbait aldaera –aldiera terminologikoak, morfosintaktikoak, ortotipografikoak...–, hizkuntzaren normatibiziorako traba bihurtu direnak batzuetan. Esan gabe doa, eguneroko lanean berez sortzen den arazo horrek buruhauste galantak dakartzala gurea bezala normalizatu gabe dagoen hizkuntza baten kasuan; hortik sortzen da gutariko askok testu idatzien arautzeaz dugun kezka, bereziki egunetik egunera garatzen ari diren arloetan, teknologia berrien arloan, adibidez.

Zalantzarik gabe, hogeita batgarren mendeko gizarteko arlo garrantzitsua da informatikarena. Bizimodu arrunteko eremu gehienak ukitzen ditu, dela irakaskuntza, dela komunikazioa, dela aisialdia... Arlo horretan, gure belaunaldikook helduaroan abiatu baginen ere, gaur egungo belaunaldi berrietakoak oso gazterik hasten dira, ia-ia haurtzaroan, eskolako lehenengo urteetan, buru-belarri, ordenagailuekin eta sakelako telefonoekin erdi-jolasean; tarteka-marteka hainbat informazio bildu eta erabilera-ohiturak sortzen dituzte, baita ohitura

linguistikoak ere. Garai modernoan ondorio zuzena da hori, ziurrenik. Eta uholde horrek erdi-erdian harrapatu gaitu euskal hiztunok.

Euskaldunoi sarri esan zaigu berandu iritsi garela modernitatera, eta horregatik hizkuntza “arkaikoa” dugula, ideia abstraktuak eta modernoak euskaraz garatzeko gaitasunik ez dugula. Mota horretako beste hainbat topiko bitxi entzun behar izaten ditugu, ezjakintasunaren fruitu izan ohi direnak gehienetan; euskarari kalte egiteko asmo eta helburu maltzurrez esandakoak ahantzi gabe, noski. Labur esanda, behin eta berriro errepikatzen zaigu, hainbat mendetako atzerapenez iritsi garela garabidera, eta alferrik gabiltzala etorkizunera abiadura handiz doan kultura eta jakintzaren trenean geure hizkuntzarekin batera igo nahirik. Etengabe gogorazten zaigu erdararen menpe (gaztelaniaren edo frantsesaren menpe, nondik hitz egiten den) gaudela, eta sekula ez dugula geure helburua lortuko; hobe dugula etsitzea, eta ezarri zaigun hizkuntza ofizial zabalagoa erabiltzea (alegia, gaztelania edo frantsesa, agerikoa denez). Beste arloak gutxietsi gabe, ordea, zientziaren eta informatikaren arloan, usteak erdia ustel. Egin dezagun gogoeta pixka bat.

Hasteko, ez da egia zientzia eta teknika-ko erabileran dugun atzerapena mendeetako denik. Arrazoi simple bategatik: zientzia eta teknika moderno gehienak duela hamaika urte bukatu berria den

mendean garatu direlako; eta informatikaren arloari dagokionez, bereziki, atzo goizean sortu zelako, horrela esatea zilegi bazait. Gainera, arlo hori ez da hainbeste sortu geure inguruko bi erdaretan, gehienbat ingelesez baizik; horretan, bai frantsesa eta bai gaztelania ia-ia gu bezain mailegu-hartzaile dira, eta kasu gehienetan, aldi bereko hartzaileak.

Informatikarien komunitate zientifiko euskaldun txiki baina trinkoa ere badugula nabarmendu behar da, informatikako komunikazioa euskaraz gauzatzen duena, egunero, naturaltasunez, bai irakaskuntzan eta bai ikerkuntzan, hala nola irakaskuntzarako testuak zuzenean euskaraz sortuz, eta ikerkuntza-proiektu garrantzitsuak euskaraz garatuz eta burutuz; hau da, ikertaldeko komunikazio-hizkuntza nagusia euskara izanik. Eki-men horien berri izateko, aski da Donostiako Informatika Fakultatek ibilalditxo bat egitea eta bertan nola lan egiten duten ikustea/entzutea.

Puntu hori oso kontuan hartzekoa da gure hizkuntzaren biziraupenerako, eguneroko bizimoduarekin eta premiekin loturiko euskarazko erabilera erreal, natural eta sortzaile gertatzen ari baita. Ez da hainbeste kopuru-kontua –ondo baino hobeto dakigu erkidego txikia osatzen dugula–, trinkotasun-kontua baizik, harremanetan euskarazko komunikazio naturala gertatzen baita, hizkuntza bizirik dagoen seinale. Eta talde trinko horrek gaitasuna du inguruan bere eragi-

na izateko, eta arloko hizkera beste arlo-
etara erradiatzeko.

Gauza bertsua egiten ari gara unibertsi-
tateko beste hainbat arlotan –ez soilik
zientzia eta teknikarenean–, eguneroko
lanean komunikazio-hizkuntza nagusi-
tzat euskara darabilten ikertzaile eta ikas-
le-irakasleen erkidegoak sortuz, gehi-
etan euskal lerroen inguruan. Ekimen
horrek bere fruituak ematen ditu norma-
lizaziorako eta arautzerako bidean, arti-
kulu hau idaztearen jatorrizko arrazoia
izan den *Zientzia eta teknikako euskara
arautzeko gomendioak* liburuan aldarri-
katu dugun bezala¹.

Liburu horren izenburuan bertan ager-
tzen diren helburuak lortze aldera, zien-
tzia eta teknikaren arloa euskaraz lantzen
duen erkidegoan oinarritu ginen, erabi-
lera errealetik abiatuz, eta komunitate
linguistikoko horretako espezialista eta era-
biltzaileen praktikan oinarriturik: arloko
ikertzaileak, irakasmaterialeen sortzaileak
eta irakasmaterialeen erabiltzaileak, bere-
ziki batxilerreko eta unibertsitateko ira-
kasle euskaldunen erabilera kontuan izan-
nik. Hortik abiatu ginen, mintegi
lanean, arau minimo batzuk adostu
behar genituelakoan, kontuan izanik
arlo horiek oso dinamikoak direla, eten-
gabe eremu berriak sortzen ari direnak;
arauen adostasunean oinarrituz eta erki-
dego trinko modura jokatzuz, erantzun
egokiagoa emango genuelako konfian-
tzaz. Hainbat etaba da eta mintegiren
ondoren, adosturiko proposamenak dira
liburu horretan daudenak, erabiltzaile-
entzat kontsultagai. Gure aldetik, arau
horiek betetzeko konpromisoa hartu
dugu.

Eta informatikaren arloaz, zer diogu
liburuan? Ba, egia esanda, ahalik eta arau
minimoenak ematen saiatu gara, berezi-
ki behin eta berriro agertzen zaizkigun

¹ ETXEBARRIA, J.R. (2011) *Zientzia eta teknikako euskara arautzeko gomendioak*, Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia, Gasteiz.

*Zientzia eta teknikako
euskara arautzeko
gomendioak*
liburuaren azala.

problema batzuetan ditugun zalantzei
erantzutekoak, beti ere kontuan izanik
informatikaren arloan fenomeno bere-
ziak azaltzen direla, gehienetan ingele-
sezko testuetatik mundu globalizatuko
gainerako hizkuntzetara pasatu diren
mailegu, sigla, akronimo, laburtzapen,
posta-helbide eta gisa horretako termi-
noei buruzkoak.

Zein dira arauen azpian dauden irizpi-
deak? Gure iritziz, arau-sistema “on”
batek ahalik eta arau gutxien izan behar
ditu, eta arauak laburrak, argiak, erraz
ulertzekoak eta koherenteak izan behar
dute. Posible ote den? Saiatzea bazegoen,
bederen; eta horretan saiatu gara. Asma-
tu ote dugun? Hori erabiltzaileek eraku-
tsiko dute bere praktikaz.

Nolanahi den, bizpahiru irizpide aipatu-
ko ditugu soilik. Adibidez, informatika
josita dago sigla eta izen berezietz, nazio-
artekotzat har daitezkeenak, baina euska-
razko diskurtsoan deklinatu beharrekoak
direnak. Nola hartu deklinabide-atziz-
kiak, modu fonetikoan ala ortografiko-
an? Kasurako, izen propioekin zalantza
baitago *Google-en* ala *Google-ren* idaztea-
ren artean. Gure gomendia irizpide
ortografikoaren arabera hartzea da; alegia

Google-ren idaztea edo *Googleren* (izen
ezaguna denez, marratxoia sailhestuz).
Gomendio bera aplika daiteke ingelesez-
ko mailegu zuzenen kasuan, eta orduan
softwarean, *webeko*... eta antzekoak ida-
tziko ditugu hitz arrunt ezagunen
kasuan, argitasunaren alde eginez marra-
txoarekin edo bestelako baliabide tipog-
rafikoekin, baina beti ere atzizkia orto-
grafiaren arabera gehituz. Edota, zein
atzizki da egokia, arlo horretan erabiltzen
diren esamoldeetan? *Worden editatu dut
eskutitza; Javaz eginda dago aplikazio
hori*... egokiak ote dira? Gisa horretako
galderei erantzun diegu irizpideak propo-
satzean.

Horra, laburbilduz, irakurle gosetiak
liburuan aurki ditzakeen irizpideak. Ez
dira asko, baina ahalmen handi samarre-
koak bai, erraz ikastekoak eta askotan
aplikatzeko aukera dutenak, arazo berbe-
rak agertzen baitira etengabe. Araua era-
biltzailearen esku dago beti, eta horregatik,
inposatzea baino askoz hobea da
erabiltzaileak konbentzitzea, araua betez
gero erabilera idatzia erosoagoa gertatzen
zaiola. Azken batean, ohitura praktiko
eta baliagarriak sortzea da kontua, gustu-
ra onarturiko arauak “natural”tzat har-
tzen baitira. ■

BEHARREZKOA AL DA AINTZAT HARTZEA?

ISABEL FERNÁNDEZ

PRESTATZAILEA, AHOLKULARIA ETA COACH (IFH CONSULTING)

“**H**iru seme-alaba ditut, eta, behar dudanean, nire ahizpetako batek beti laguntzen dit, eskuzabaltasunez eta aurpegi ona jarrita. Oso-oso ondo zaintzen ditu, eta, gainera, beti hartzen ditut dutxatuta, orraztuta eta besapean oparia dakartela. Ahizpa horri beti egin izan dizkiot oso opari onak urtebetetzeetan eta Olenzerotan. Zergatik? Zertarako? Lehenengo eta behin, esker onez, urte hauetan guztietan nire seme-alabak oso ondo zaindu dituelako. Eta bigarrenik... inbertsio gisa, ahizpa horrekin harreman ona izaten jarraitzeko eta aurrerantzean ere nire seme-alabak zaintzen jarrai dezan.”

Esker ona sentitzen dugunean, normalean jakinarazi egiten diogu beste pertsonari haren jokabideak balio handia izan duela guretzat, oso garrantzitsua eta positiboa izan dela. Beste batzuetan, beste pertsonak esaten edo egiten duena eredugarria denean edo harengandik zerbait ikasten dugunean ere aintzat hartu beharra sor liteke. Kasu horretan ere, aintzat hartzeko moduko bertute bat duela jakinarazten diogu, baliosua eta estimagarria iruditzen zaigun bertute bat, hazten laguntzeko eta pertsona hobeak izaten ahalegintzeko eredugarria.

Hala ere, administrazio publikoko sail batean, duela hainbat urte, “Irizpen positiboa” izeneko lan-metodo baten bidez, elkarriketak egin zitzaizkien langileen %100i, eta haien ibilbide profe-

sionalean zein egoeratan sentitu ziren aintzat hartuak galdetu zitzaizen. Konturatu ziren aintzat hartzeaz ari zirenean, beste zerbait esan nahi zutela: “Nahi dugu: informatu, entzun eta kontsultatu gaitzatela, lanaren edukiak esanguratsuak izatea, lanak esleitzean berdintasunez tratatzea, profesional gisa errespetatu gaitzatela, etab.”. Ikerketa hartako pertsonak oinarritzkoagoa zen zerbait nahi zuten: kontuan hartuak izatea. Sarritan ikusten da aintzat hartzea aipatzen duela jendeak, baina, azken batean, beste gauza bat esan nahi duela: hau da, ordainsari egokia jasotzea, komunikazioa, errespetua edo kudeaketaren esparrukoak diren beste elementu batzuk.

Aintzat hartzea kasu egitea da, hitzez edo beste moduren batean, onerako zein txarrerako, eta nahita egindakoa izaten da betiere; eta horren bidez, dagokion pertsona horri niretzat garrantzitsua dela erakusten diot; pertsona bera, eta baita, pertsona horren lana edo ardura ere.

Aintzatespena izan daiteke:

1. Baldintzatua: emaitza, ekintza eta jokabideei lotua. Pertsona baten jokabidearen balorazio positiboa da, ekintza on bat egin edo emaitza positibo bat lortzen duenean.
2. Baldintzarik gabea: pertsonari lotua, dena delakoa egiten duela ere. Pertsonaren balorazioa positiboa da, berezkoa. Entzutea, agurtzea, adeitatuena, errespetua.

Aintzat hartzeak ageriko ahalmena dauka harreman profesionalak hobetzeko eta pertsona gisa hazteko. Beste pertsonari bere nortasun publikoa hobeto ezagutzeko aukera ematen diogu; hau da, guretzat zer irudi duen, haren jokabideaz zer balorazio egiten dugun. Ikuspegi hori (“nik egiten dudana besteak zer pentsatzen duen”) oso garrantzitsua eta beharrezkoa da norbere burua hobeto ulertzeko, norberaren trebetasun eta indarguneak ezagutzeko. Ikuspegi horretatik, aintzatespena ikasketa-tresna oso indartsua da.

Baldintzarik gabeko aintzatespenik ez izatea, pertsonari eta pertsona horrek egiten duenari kasurik ez egitea, onerako zein txarrerako, jokabidea kritikatzeko edo ekintza zehatz batzuk edo pertsona bera kritikatzeko baino txarragoa da.

Aintzatespena agertzen dugunean, bestearekin lotzen gaituen enpatia-korrante bat sortzen dugu, harremanak hobetzen dira eta haztea bultzatzen dugu. Baina erakunde batean aintzatespen-adierazpenak eskasak direnean edo behar ez den bezala erabiltzen direnean, aldiz, harremanak gaiztotu egiten dira. Pertsona batek behin eta berriro besteari laguntzeko ahalegina egiten badu, barruan duen onena ematen badu, eta pertsona hori ez badute aintzat hartzen, ez badiote esker onik erakusten, azkenean pertsona horrek bidegabekotasun joko du egiten diotena (edo, hobeto esanda, egiten ez diotena). Litekeena da, horren ondorioz, mintzea eta harremana okertzea. Esker on eta aintzatespen faltak harreman asko apurtu ditu: bikote-harremanak, familiar, lagun artean edo lanean.

Zergatik ez dugu aintzat hartzen?

Batzuek sekula ez dute inor aintzat hartzen edo inori esker onik azaltzen, beste batzuek oso gutxitan egiten dute, eta, azkenik, beste batzuek modu baldarrean egiten dute, edo sasoz kanpo. Profesional batzuen usteek eragotzi egiten dute

aintzatespena: “Ondo egindako lanagatik zoriontzen badut, lasaikerian ereriko da (edo zerbait eskatuko dit ordainetan)”;

“Ez dago zertan zoriondu, haren betebeharra da, horretarako ordaintzen zaio”;

“Gauzak ez daude inoiz zoriontzeko behar den bezain ondo eginak”;

“Nola izan liteke, dituzten lan-baldintzak kontuan hartuta, inkestan ez direla aintzat hartuak sentitzen erantzutea!”;

“Behin aintzat hartu nuen langile bat eta kalterako izan zen”. Horrelako egoerak aurkitzen ditut *coach* gisa egiten dudan lanean.

Pertsona batek aintzat hartzeko zailtasunak dituenean, horrekin lotuta dauden usteak aztertzen ditugu *coaching* saioetan. Oso sustraituta dauden uste horiek zalantzan jartzeak ikuspegi aldaketa ekarriko du eta, ondorioz, beste jokabide eta hitz egiteko modu batzuk ekarriko ditu.

Aintzat hartu ahal izango ditu besteak, eta horrek dakartzan ondorioak ebaluatu, eta, hori behin eta berriro egitean, uste zahar horien ordez beste uste eraginkor eta indartsuago batzuk gailenduko dira.

Zergatik ez gara aintzat hartuak sentitzen?

Neure burua aintzat hartzeak balioetsua naizela onartzea dakar, nire balia bideak aintzat hartzen ditudala, eta nire nortasunarekin konforme nagoela esan nahi du. Hori gertatzen ez denean, berdin dio besteak zer egiten duen: ni sekula ez naiz behar bezain aintzat hartua sentituko. Batzuek egoa elikatu behar dute; baina, horrela, kanpoko aintzatespen edo onarpenaren menpe dagoen estimu edo balioa sortzen da. Pertsona horiek sufrimenduz betetako bizitza izaten dute, jaso ez zuten eragindako erresuminak markatutako ibilbide profesionala, eta falta den horretan edo ez daukaten horretan jartzen dute arreta beti.

Besteen onarpena edo aintzatespena nola sentitzen dudanean ere nire itxaropenenekin lotuta dago. Ematen zaidana jasotzen

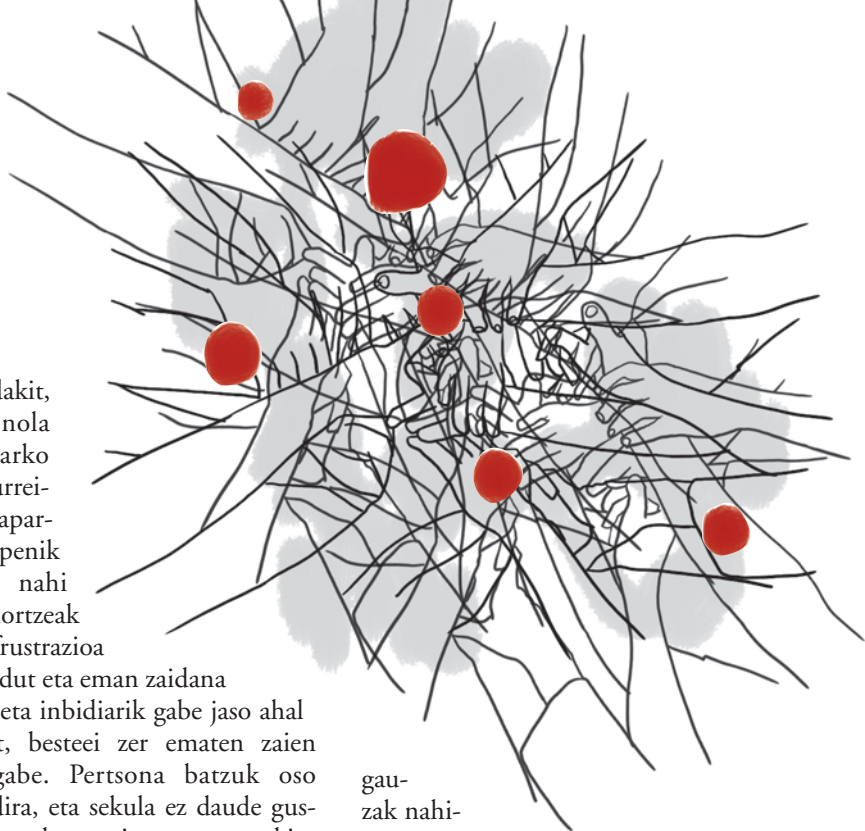
baldin badakit, gauzak nola izan beharko luketen aurreikusitako gabe, aparteko itxaropenik izan gabe, nahi dudana ez lortzeko dakarren frustrazioa saihestuko dut eta eman zaidana esker onez eta inbidiarik gabe jaso ahal izango dut, beste zer ematen zaien begiratu gabe. Pertsona batzuk oso zorrotzak dira, eta sekula ez daude gustura jasotzen duten aintzatespenarekin; izan ere, inoiz ez da bat etortzen eurak espero zutenarekin. Oso zaila da pertsona horiek gogobetetzea erakunde batean.

Era berean, *coaching* saioetan, aintzat hartuak eta onartuak sentitzeko aukera eragozten duten uste eta iritziak entzun izan ditut. Honelako esaldiak izaten dira: “Bonboi-kutxa bat utzi dit mahaian; zerbait nahi du. Zer eskatuko ote dit orain?”; “Esan izan dit inoiz amak, asteburuan lanean ikusi nauenean: gogoan izan aita: hil zen eta sekula ez zuten aintzat hartu enpresan”; “Bai, Gabonetan aintzat hartzen nau bestearen aurrean, ondo geratzeko. Badakit benetan zer sentitzen duen”; “Eskerrak ere ez zizkidan eman!”.

Zeuk aukeratu dezakezu nola sentitu

Hala ere, aske gara errealitateari nola begiratu eta egoerei nola aurre egin aukeratu ahal izateko. Elkarrizketa batean biktimia gisa azaltzeak, ezintasunak, injustiziak... sufrimendua baino ez didate ekarriko, seguru.

Beste pertsona batzuek, aldiz, beste egoera batzuk sortzen dituzte erakunde batean gogobetetasun handiagoz bizitzeko. Honelako usteak izaten dituzte: “Bakoitzak ahalik eta ondoen egiten du lan, egoera kontuan hartuta”; “Denek dute barruan noiz deskubrituko zain dagoen talentua”; “Pertsonak ez dituzte

gauzak nahi-txarto egiten”; “Beste pertsona baten ekintza oro maitasun-erakusgarria edo maitasun-eskaera da”.

Pertsonengan gogobetetze eta inplikazio handiagoa lortzeko, aintzat hartzeko sistema bat ezartzea edo ez ezartzea erabaki dezake zure erakundeak. Zure lankideak, zoriez edo tamalez egunean zenbait ordu zure ondoan izango diren horiek, besteak behar bezala aintzat hartzeko gaitasuna duten edo ez duten pertsonak izan daitezke. Hala ere, beti aukeratu ahal izango duzu nola sentitu. Zeuk erabakitzen duzu zer pentsamendu nagusitzen den zuegan. Eta, zure pentsamenduek izan ezik, ezerk ezin zaitu mindu.

Aintzat hartu besteak ahal duzun guztietan. Egin proba zure familiarekin, etxean, kalean, dendariekin... Esparru horietan guztietan gauzak beste era batekoak direla egiaztatuko duzu, harremanak hobetu eta sendotu egiten direla, eta zeu ere hobeto sentitzen zarela. Aintzat hartzeak korrante emozional positiboa sortzen du, aintzatespena jasotzen zein ematen duenarengan. Zintzoa eta benetakoa denean, ematea jasotzea bezalakoa da. Era berean, besteak zenbat eta gehiago aintzat hartu, ingurukoek ere, apurka-apurka, gauza bera egingo dute. Azken batean, harreman sakonagoak, balioetsuagoak eta positiboagoak sortzen dituzu. ■

HIZKUNTZA-AZTERKETAK 2011. KALITATEA ETA ERRONKA

JON-SIMON GARTZIA,

HIZKUNTZA-TESTATZAILEA, HEZKUNTZA SAILA (EUSKO JAURLARITZA)

Azterketen eraikuntzan eta inplementazioan lan egiten dugunok *kalitate* hitzaren esanahia ez dugu beti era berean ulertu. Oro har, esan dezakegu kalitatezkotzat joko dugula, ezarritako irizpideak proportzio handi batean bete egin direla ikusten dugunean. Europako Erreferentzi Marko Bateratua (EEMB) argitaratu zenetik, aldiz, adosturiko ikuspuntu berri batek hartu du indarra: komunikazio-atazak lehenetsi eta irizpide berriak jarri hori bermatzeko. Horren ondorioz, azterketa-sistema asko ebaluazio sistema zaharkitu batean oinarritzen zirela konturatu dira, eta onartu egin dute *kalitate* hitzari zentzu berriztatu eta komunagoa eman behar zaiola, konturatu egin direlako EEMBk proposatzen duen jokabide orokorretik urrun samar funtzionatzen ari direla. Horren adibide izan litezke hauek: atal baztertzailak edo konpentsazio gabekoak, ataza komunikatibo arruntetatik urruntzen diren ariketak eta zuzentzeko hainbat prozedura desegoki.

EEMBri esker, eta baliabideen arabera, gero eta Europako azterketa-batzorde subirano gehiagok jarri dute zalantzan eurak urteetan egiten ibili izan direna. Egin behar izan duten hausnarketa horrek aurrerapauso handiak ekarri ditu azterketagintzan. Urte batzuk lan horretan daramatzagunok badakigu hizkuntza-azterketek ez dutela beti helburu komunikatiboa izan, baizik eta jakituria neurtzeko helburua. Hizkuntzen irakaskuntza bera ere esku beretik zihonan, helburu komunikatiboak alde batera utzita, urteak hizkuntza bat ikasten, baina nekez erabiliz. Garai batean, hizkuntza-agiria lortzeko garrantzi handia zuen edukiak menperatzeak; esaterako, Etxepareren bizitzaren nondik norakoak ikasteak edo ingelesek arratsaldeko bostetan tea hartzen zutela jakiteak. Egun, aldiz, ataza komunikatiboek hartu dute leku osoa probetan. Gainera, urrats garrantzitsu horrek ardatza den espazio sinboliko berria hartu du Europako, eta agian munduko, hizkuntza ezberdinetako hitzun berrien artean: ideia eta beharizan berberak ditugun hitzun berriok ataza komunikatibo antzekoak erabiliko ditugu gure bizitzan. Bestela esanda, baliabide komunikatibo bateratuagoak erabiliko ditugu. Horren kontra, oraindik, aurkitu egingo ditugu eskola zaharreko aztertzailak. Horien ustez, kultura diferenteen espazio sinboliko ezberdinak mantentzeko ahaleginak egin behar dira. Nik, aldiz, garbi dut Danimarkako eta bertoko

kalitate

ko 18 urteko bi gazteren baliabide komunikatiboen adierazpenak oso antzekoak direla eta ia espazio sinboliko bera partekatzen dutela, bigarren hizkuntza komuna ikasterakoan. Ez genuke ahaztu behar, dagoeneko, hizkuntza askotako hitzun eta erabiltzaile berriek jatorrizkoek baino kopuru handiagoa osatzen dutela.

Hizkuntza-testatzaileen batzordeek eta hizkuntza-irakasleen batzordeek oso gogoan eta gogoko izan beharko lukete beraiei dagokien funtzio nagusia egora komunikatibo errealean simulazioak sortzea edo/eta testatzea dela. Azkeneko hamarkadan, baieztapen hori, era batera edo bestera, hor izan bada ere, une honetan, azterketa-batzorde gehienek helburu nagusia bihurtu da. Nahikoa litzateke egoera errealean simulazioan sinestea sistema zaharretik datozkigun ariketei astinaldi bat eman beharko geniekeela pentsatzen hasteko. Badakit praktikotasunak eta baliabide kontuek, sarri, pisu handiegia hartzen dutela erabiltzen diren prozeduretan, baina benetan, bakoitzak, dagokion lekutik, aldarrikapen zuzena egin beharko luke irizpide komunikatiboagoetara jauzi egiteko, zenbait ariketa-

ren oinarriak eta zuzentzeko prozedurak aldatzeko proposamen formala eginez. ALTEren (The Association of Language Testers in Europe) gutxieneko estandarrei erreparatuta, badira hamazazpi parametro derrigor bete behar direnak elkarte horretako kide izateko, baina parametro horien gaitetik A1etik C2ra banaturiko mailaketa sistemaren adierazle geruza EEMB da. Marko horrek ekintzara bideraturiko ikuspegia azpimarratzen du, hizkuntzen ikaskuntza eta erabilera honela zehaztuta (EEMB): "...Pertsonak **hizkuntza-jarduerak** gauzatzeko, **testuinguru** desberdinetan eta **baldintza** eta **muga** desberdinen mende erabiltzen dituzte eskuragarri dituzten gaitasunak. Jarduera horiek gauzatzeko **prozesu** batzuk abiarazi behar dituzte, **arlo** espezifikotetan **gai** jakin batzuei buruzko **testuak** ekoizteko eta jasotzeko, eta egin beharreko **atazak** gauzatzeko egokien irizten dieten **estrategiak** erabili behar dituzte".

Aurrekoarekin ados bagaude eta aldarrikapen bera egin nahi badugu gure hizkuntza-probak eraikitzeke eta inplementatzeko orduan, abiapuntu bezala, honako puntuak erantzun beharko ge-

nieke ebaluazio-irizpide zehatzak garatzen hasi baino lehen:

- Hizkuntza-jarduera guztiek benetako egoera komunikatiboa islatzen dute.
- Komunikazio-gaitasunek hizkuntza-baliabideak neurtzen dituzte. Ez ataza betetzeko bestelako ezagutza teknikoak.
- Testuingurua ondo zehaztuta dago eta sinesgarria da.
- Erabilitako arloen, gaien eta edukien iturria argitaratuta dago.

Behin aurrekoa esanda, proben gizatasuna aldarrikatzea baino ez zaigu geratzen. Etengabeko erronka badakigu zein den: komunikazio-gaitasunak soilik ebaluatzeke sistemak garatzea; egoera errealean benetako simulazio sinesgarrien eta proben baliotasun handiagorekin bila lan eginez. Badakigu hizkuntza-proba guztiak artifizialak direla neurri handi batean; baina, gutxienez, izan daitezela, mailaren arabera (A1-C2) eta trebetasunaren arabera (*ulertu-hitz egin-irakurri-idatzi*), hitzun arrunt batek erabiliko litzukeen ordeko simulazio sinesgarriak. ■

The screenshot shows the IVAP website interface. At the top left, it says 'IVAP Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea'. On the right, there's a 'euskadi.net' logo. A navigation bar contains links for 'Kontaktua', 'Laguntza', 'Gunearen mapa', 'Erabilerraztasuna', and 'Identifikatu'. Below this, there are dropdown menus for 'Erakundea', 'Zerbitzuak', 'Arloak', and 'Loturak'. The main content area has a sidebar with a menu: 'Harpidetzak', 'Nire harpidetza', 'Aldizkarien kontsulta', 'Artikuluaren kontsulta', 'Iradokizunak', and 'Inkestak' (which is highlighted with a red callout box). The main content area shows a newspaper article titled 'Erreportajea: Toki telebista digitalak aro berria du EAEn' and another titled 'Eztabaldia: Zer egia klima aldaketari aurre egiteko?'. At the bottom, there's a footer with '© 2009 · Eusko Jaureritza - Gobierno Vasco'.

GALDERAK ERANTZUN

Inkestak Laguntza

Inkestaren datuak

1. Erraz irakurtzen duzu aldizkaria?

ez daki/ez du nekez zail samar nahiko erraz oso erraz erantzuten

2. Aldizkarian erabiltzen den euskara egokia iruditzen zaizu?

ez daki / ez du erantzuten desegokia nahiko egokia egokia oso egokia

BUKATZEAN, BIDALI

Bidali

ADMINISTRAZIOA
EUSKARAZ

zure etxean doan jaso nahi baduzu,
idatzi helbide honetara:

IVAP

Donostia-San Sebastián 1

01010 Vitoria-Gasteiz

administrazioaeuskaraz@ivap.es

Abizenak

Izena

NAN/IFZ

ENA

Helbidea

Posta-kodea

Herria

Probintzia

Mugikorra

e-posta

IVAP

HERRI ARDURALARITZAREN
EUSKAL ERAKUNDEA

Jardunaldiak

Ebaluaketa-lana Hizkuntzen Europako Erreferentzia Marko Bateratuan: aukera polita hizkuntza gutxituentzat

2011ko urriaren 27 eta 28a

Bilboko Merkataritza Ganbera,
Errekalde Zumarkalea 50.
48008 Bilbao.

Erakunde autonomiduna
Organismo Autónomo del

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

laguntzaileak:

